

ZE'EG XIROGATU

Ze'eg xirogatu ikatu haw

¹ Ze'eg xirogatu Xàrumàw Tawi Izaew wanuwihawete ta'yr ima'emume'u awer xe kury.

² Ko ze'eg xirogatu zanepytywà putar ma'ekwaw paw rehe zanemuigo kar pà wà nehe, pureruze'egaw ikatu ma'e rehe zanemuigo kar pà wà nehe no. Ma'enukwaw paw zawaiw katu wera'u ma'e ukwaw kar putar zanewe wà nehe no. ³ Zanemu'e putar ma'ekwaw katu har ài zanereko àwàm rehe wà nehe. Zanemuigo kar putar teko ikatu ma'e romo wà nehe no. Wereko katu kar amogwer teko zanewe wà nehe. Imunar 'ym ma'e romo zanemuigo kar putar wà nehe no. ⁴ Upuner teko ma'ekwaw 'ymar imuigo kar haw rehe teko ma'ekwaw par romo wà no. Upuner kwàkwàmo ma'ekwaw par romo wamuigo kar haw rehe wà no. ⁵ Ko ze'eg xirogatu ma'e umuhua'u wera'u putar ma'e kwaw par wanemigwaw wà nehe. Umu'e uzemu'e tetea'u ma'e kwer wà nehe no. ⁶ Ukwaw kar putar ma'enukwaw paw ze'eg xirogatu inuromo imim pyrer wà nehe, a'e teko wanupe wà nehe. Uzemu'e tetea'u ma'e uzeagaw zawaiw katu ma'e ikwaw pà wà. Ko ze'eg ukwaw kar putar a'e ma'e wanupe wà nehe no.

Pureruze'egaw kwàkwàmo wanupe

⁷ Aze amo heko wer ma'e kwaw katu har romo a'e nehe, a'e 'ym mehe we nehe, tuwe ukyze Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wi a'e nehe. Ma'e kwaw par 'ym nuzekaiw kwaw ma'e kwaw paw rehe wà. Na'izemu'e wer kwaw hehe wà. ⁸ Hera'yr, ezeapyaka katu neru ze'eg rehe nehe. Ezekaiw katu nehy ze'eg rehe nehe no.

⁹ Aze eremunehew amo àkàg rehe har ipuràgeteahy ma'e neàkàg rehe, aze eremunehew neazu'yw imupuràgaw, nepuràg wera'u putar nehe. Nezewegatete neru ipurumu'e haw nehy ipurumu'e haw umukatuahy putar nereko haw nehe no.

¹⁰ Hera'yr. Aze awa iaiw ma'e uzeagaw ikatu 'ym ma'e iapo haw rehe newe wà nehe, ezapo zo nehe. ¹¹ Nezewe uze'eg putar ru'u newe nehe. — Ezur ty, xiuka amo zane wà nehe ty, i'i putar newe wà nehe. — Zazemurywete kar teko ikatu ma'e wàmàtyry'ym pà nehe. ¹² Wanexak mehe wikuwe putar wà nehe. Na'ima'eahy kwaw wà rihi. Ximumaw putar zane wà nehe. ¹³ Xixak putar ma'e hekuzar katu ma'e nehe. Zanemunar putar wama'e rehe nehe. Ximynehem putar zaneràpuz a'e ma'e pupe nehe. ¹⁴ Ezur urerupi nehe. Zanemunar putar ma'e tetea'u rehe nehe. A'e re ximuza'aza'ak a'e ma'e zanzezeupeupe nehe, i'i putar newe wà nehe.

¹⁵ Hera'yr. Eata zo agwer teko wanupi nehe. Epyta muite wanuwi nehe. ¹⁶ Uzàn ikatu 'ym ma'e iapo pà wà. Uzuka teko wызàì 'ar mehe wà no. ¹⁷ Aze wiràmiri ume'e iko nerehe a'e nehe, aze a'e 'ar mehe erezapo arapuk izupe nehe, nuixe pixik kwaw ipupe uzepyhyk kar pà a'e nehe. ¹⁸ Arapuk zàwenugar a'e awa uzapo waiko wà. A'e ae uzezuka kar putar oho ipupe wà nehe. ¹⁹ Aze amo wiko hemetarar katu ma'e romo amogwer teko wàmàtyry'ym pà a'e nehe, a'e ae uzezuka kar putar a'e nehe.

Ma'ekwaw katu haw muranu haw

²⁰ Pezeapyaka katu ko ze'eg rehe nehe. Ma'ekwaw katu haw uhapukaz iko nahu rupi a'e, taw pupe katu haw rehe a'e. ²¹ Tawhu ukenaw huwake uhapukaz iko. Uhapukazahy teko wazemono'ogaw nànnàn no.

²² Nezewe uze'eg iko. — Teko he'o ma'e wà. Màmàn 'ar pemumaw putar pene'o haw rehe peneko pà nehe. Màmàn

mehe pepytu'u putar ma'ekwaw paw rehe pepuka re nehe. Aipo napekwaw pixik kwaw ma'e nehe. ²³ Amume'u putar penemiawy kwer peme nehe. Pezeapyaka katu imume'u mehe nehe. Amume'u putar pureruze'egaw ikatu ma'e peme nehe no. Amuza'ak putar hema'ekwaw paw ipehegwer imono pà peme nehe no. ²⁴ Apuenoz ihe. — Pezur nehe, a'e peme. Naherenu kwaw pe. Napezekaiw kwaw herehe. ²⁵ Hepureruze'egaw iro peme a'e. Hepurumukatu wer peneko haw rehe. Napeputar kwaw imukatu haw. ²⁶ A'e rupi nehe, ikatu 'ym ma'e peme izeapo mehe apuka putar nehe. Pemukyzeahy kar haw ihem mehe aze'eg urywahyhy putar penehe nehe. ²⁷ Pemukyzeahy haw ur putar àmàn ywytuaiw inuromo har ài nehe. Peneko haw zawaiw katu haw nuzawy kwaw ywytuaiw nehe. Apuka putar a'e 'ar mehe nehe. Ma'erahy ipuraraw paw rehe peho mehe nehe, ipuraraw tuwe mehe nehe, apuka putar penehe nehe. ²⁸ Na'e herenoz putar pe nehe. Ihe ma'e kwaw katu haw ihe, nawazar kwaw peze'eg peme ihe nehe. Herekar putar pe taw nànnà ko nànnà nehe. Naherexak kwaw pe nehe. ²⁹ Napeputar kwaw ma'e kwaw katu haw. — Nurukyze kwaw Tupàn wi ure, peze pezeupe tuweharupi. ³⁰ Naperuzar kwaw hepureruze'egaw. Amume'u penemiawy kwer. Napezekaiw kwaw heze'eg rehe imume'u mehe. ³¹ A'e rupi pepyhyk putar penemiapo kwer hekuzar nehe. A'e mehe pezemumikahy putar penemiapo kwer rehe nehe. ³² Iranaiw ma'e umàno a'e wà, ta'e ma'ekwaw katu haw iro wanupe a'e xe. Ma'e kwaw 'ymar uzemumaw a'e wà, ta'e waneko haw ikatu wanupe xe. ³³ Herenu har uzepyro putar nehe. Ikatuahy putar heko haw nehe. Nukyze kwaw ma'e wi nehe.

2

Ma'ekwaw katu haw hekuzar haw

¹ Hera'yr, ezemu'e heze'eg newe imume'u pyrer rehe nehe. Nereharaz zo ma'e newe heremiapo kar ràm wi nehe. ² Ezeapyaka katu ma'e kwaw katu har wanehe nehe. Ezeagaw wapurumu'e haw ikwaw paw rehe nehe no. ³ Azeharomoete ty. Enoz ma'e kwaw katu haw nehe. Ehapukaz ma'e kwaw paw henoz pà nehe no. ⁴ Teko wekar itaxig parat a'e wà. Wekar temetarer uhua'u ma'e imim pyrer wà no. Ekar agwer ma'e nezewegatete nehe no. ⁵ Aze erekar agwer ma'e nehe, erekwaw putar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wi nekyze haw nehe. Erezemu'e putar Tupàn ikwaw paw rehe nehe no. ⁶ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e a'e, a'e ae umur ma'e kwaw katu haw purupe a'e. Ma'e kwaw katu haw ur izuwi a'e. Ma'e kwaw paw ur izuwi a'e no. ⁷ Upytywà teko ikatu ma'e wà. Upyro teko imunar 'ym ma'e wà no. ⁸ Tupàn uzekaiw katu teko amogwer teko wanereko katu har wanehe a'e. Omonokatu weruzar har wà no.

⁹ Aze herenu pe nehe, erekwaw putar ikatu ma'e iapo haw nehe. Erekwaw putar purereko katu haw nehe no, teko wama'e rehe imunar 'ymaw nehe no. ¹⁰ Ereiko putar ma'e kwaw katu har romo nehe. Nema'e kwaw katu haw nemurywete kar putar nehe no. ¹¹ Nema'e kwaw paw a'e nehe, nema'e kwaw katu haw nehe no, nepyro putar ikatu 'ymaw wi nehe. ¹² Nemunryk putar ikatu 'ym ma'e iapo haw wi nehe no. Nezewe mehe ereiko putar muitea'u teko hemu'em tetea'u ma'e wanuwi nehe. ¹³ A'e teko wezar weko haw ikatu ma'e wà. Wiko ikatu 'ym ma'e iapo haw rehe wà. Waneko haw nuzawy kwaw ipytunaw rehe waneko haw. ¹⁴ A'e teko ipurapo wer ikatu 'ym ma'e rehe wà. Aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e wà, a'e teko hurywete iapo haw hexak mehe wà. ¹⁵ A'e teko wiko imunar ma'e

romo wà. Ni amo nupuner kwaw wanehe uzeruzar haw rehe wà.

¹⁶ A'e rupi erepuner kuzàwyzài wi netyrykaw rehe nehe, aze uze'eg puràg rupi ipureraha wer nerehe uker haw pe nehe. ¹⁷ Uzereko mehe kuzà umume'u xo umen puhe uker àwàm zo Tupàn henataromo a'e. Kuzàwyzài heharaz wemimume'u kwer wi. ¹⁸ Aze ereho hàpuz me hupi nehe, ereiko putar màno haw piar rupi oho ma'e ài. Hupi oho ma'e nuzawy kwaw umàno ma'e kwer wapyta haw pe wiko ma'e wà. ¹⁹ Awa kuzàwyzài pe oho ma'e kwer nukwaw kwaw uzewyr haw rehe weko katu haw pe nehe. ²⁰ A'e rupi, eiko ikatu ma'e ài nehe. Eiko ikatu ma'e romo nehe. ²¹ Awa ikatu ma'e wà, imunar 'ym ma'e wà, wiko putar xe zanewywy rehe wà nehe. ²² Tupàn upi'ir putar ko ywy nehe, ikatu 'ym ma'e wamono kar pà xe wi nehe. Teko ozo'ok ka'akyr ywy wi wà. Nezewegatete Tupàn ozo'ok putar ikatu 'ym ma'e iapo har zanewywy wi wà nehe no.

3

Purumu'e haw kwàkwàmo wanupe

¹ Hera'yr, nereharaz zo hepurumu'e haw wi nehe. Nema'enukwaw katu hepureruze'egaw rehe tuweharupi nehe. ² Hepurumu'e haw umueta tetea'u putar nek-warahy newe wà nehe. Neremiapo tetea'u ikatu putar nehe no. ³ Etyryk zo nemyrypar wanuwi nehe, neànàm wanuwi nehe. Epytu'u zo Tupàn rehe nezeruzar ire nehe. Emonokatu netyryk 'ymaw nepy'a pe nehe. Emonokatu nezeruzar katu haw nepy'a pe nehe no. ⁴ Aze erezapo nezewe haw nehe, nekatu putar Tupàn pe nehe. Nekatu putar teko wanupe nehe no.

⁵ Ezeruzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e rehe nepy'a pe azeharomoete nehe. Ezeruzar zo nema'ekwaw paw

rehe nehe. ⁶ Wyzài ma'e iapo mehe nema'enukwaw Tupàn rehe nehe. A'e mehe wexak kar putar neho àwàm ikatu ma'e newe nehe. ⁷ — Aiko ma'e kwaw katu har romo ihe, ere zo nezeupe nehe. Ekyze Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wi nehe. Ezapo zo ikatu 'ym ma'e nehe. ⁸ Nezewe mehe nereko haw nuzawy kwaw muhàg ikatu ma'e nekutuk awer imukatu haw nehe. Nemupytu'u kar putar ma'erahy ipuraraw ire nehe. ⁹ Emuwete katu Tupàn nehe. Emono neywy rehe hezuz ma'e kwer ikatu wera'u ma'e izupe nehe. ¹⁰ Aze erezapo nezewe haw nehe, neràpuz temi'u hyru tynehem putar arozràn pupe nehe. Heta tetea'u putar ma'ywa tykwer newe nehe. Naheta kwaw imonokatu haw izupe nehe, ta'e heta tetea'u putar a'e nehe xe.

¹¹ Hera'yr. Ezekaiw katu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e rehe neremiawy kwer imume'u mehe nehe. Einu katu ize'eg nehe. Ezapo wi zo a'e ma'e nehe. ¹² Awa umume'u putar wa'yr hemiawy kwer izupe a'e nehe, aze uzamutar katu wa'yr a'e nehe. Nezewegatete Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umume'u wemiamutar hemiawy kwer izupe a'e no. ¹³ Aze awa wexak ma'e kwaw katu haw nehe, hurywete putar nehe. Hurywete putar aze ukwaw ma'e nehe. ¹⁴ Ma'e kwaw katu haw ikatu wera'u itaxig parat wi a'e. Hekuzar katu wera'u itazu or wi a'e no. ¹⁵ Ma'e kwaw katu haw ikatu wera'u ita hekuzar katu ma'e wi. Zaneremimutar paw na'ikatu kwaw izàwe. ¹⁶ Ma'e kwaw katu haw omono wiwi heko haw teko wanupe. Ipukua'u waneko haw. Umur temetarer wanupe no. Amo teko uze'egatu a'e teko wanehe wà no. ¹⁷ Ikatu wera'u waneko haw no. Wexak kar wanemiapo ràw paw wanupe no. ¹⁸ Ma'e kwaw katu har romo uzeapo ma'e kwer hurywete wà. Ma'e kwaw katu haw umuigo kar tuwe wà no.

¹⁹ Uma'ekwaw katu haw rupi Tupàn Tuweharupi Wiko

Ma'e uzapo ywy a'e.

Uma'ekwaw paw rupi umuapyk ywak henaw rehe no.

²⁰ Ima'ekwaw katu haw umuyryk kar yryhu paw.

Umugyr kar àmàn ywàkun wi ywy rehe no.

²¹ Hera'yr, ereko ma'e kwaw katu haw tuweharupi nehe. Ekwaw katu ma'e tuweharupi nehe no. Emuhem kar pixik zo nezewi ne wà nehe. ²² Nemuigo kar putar wà nehe. Umur putar nereko katu haw newe wà nehe. Nerurywete putar nehe. ²³ Ereata putar pe ikatu ma'e rupi nehe. Nerezepyapi kwaw nehe. ²⁴ Ne'aw mehe nerekyze kwaw nehe. Eremumaw putar pytun gatu neker katu pà nehe, neme'e 'ym pà nehe. ²⁵ Nanema'enukwaw kwaw ikatu 'ymaw na'arewahy uzeapo ma'e ràm rehe nehe. Agwer iaiw paw u'ar teko ikatu 'ym ma'e wanehe ywytuaiw ài.

²⁶ Nu'ar kwaw nerehe nehe, ta'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e nepyk putar a'e nehe xe. Nanemu'ar kar pixik kwaw puruzuka haw pupe nehe no. ²⁷ Tuweharupi nehe, aze erepuner nehe, epytywà ma'e hereko 'ymar ne wà nehe. ²⁸ — Xo pyhewe zo nehe, ere zo neruwake har pe nehe, aze erepuner ipytywà haw rehe kutàri nehe. ²⁹ Emume'u zo ikatu 'ym ma'e neremiapo ràm neruwake har ikutyry nehe. Wiko neruwake a'e. Uzeruzar nerehe. ³⁰ Eze'eg ahyahy zo teko newe ikatu 'ym ma'e iapo pixik 'ymar wanupe nehe. ³¹ Nerewyrowyroahy zo puruzukaiw ma'e wanehe nehe. Ezapo zo ma'e wanemiapo zàwenugar nehe. ³² Ta'e ikatu 'ym ma'e iapo har iro Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe wà xe. Wiko ikatu ma'e wamyrypar romo. ³³ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e omono uze'egaiw ikatu 'ym ma'e wanàpuz rehe a'e. Omono uze'egatu ikatu ma'e wanàpuz rehe a'e. ³⁴ Aze amo uze'eg urywahyahy hehe wà, a'e ae uze'eg urywahyahy a'e teko wanehe a'e no. Upytywà ikàg 'ym ma'e wà. ³⁵ Teko uze'egatu putar

ma'e kwaw katu har wanehe wà nehe. Ma'e kwaw 'ymar imaranugar wi wi wera'u putar wà nehe.

4

Ikatuahy ma'ekwaw katu haw

¹ Ta'yr wà. Pezeapyaka katu penu wapurumu'e haw rehe nehe. Pezekaiw waze'eg rehe nehe. Nezewe mehe pekwaw putar ma'e nehe. ² Hepurumu'e haw ikatuahy a'e. A'e rupi, pema'enukwaw hepureruze'egaw rehe nehe. ³ Hekwarer mehe naheta kwaw amo heru ta'yr izupe. ⁴ Heru hemu'e hekwarer mehe. — Nema'enukwaw heze'eg rehe nehe, i'i ihewe. — Nereharaz pixik zo izuwi nehe. Ezapo ma'e heze'eg rupi nehe. A'e mehe ereiko putar nehe. ⁵ Ezeagaw ma'e kwaw katu haw ipyhyk pà nehe. Ezeagaw ma'e kwaw paw hereko pà nehe. Nereharaz zo heze'eg wi nehe. Etyryk zo heremimume'u kwer wi nehe. ⁶ Etyryk zo ma'e kwaw katu haw wi nehe. Nezewe mehe uzekaiw putar nerehe nehe. Ezamutar katu ma'e kwaw katu haw nehe. Nezewe mehe umukatu nereko haw nehe. ⁷ Aze ereputar ma'e kwaw katu haw nehe, ipyhyk 'ym mehe we emekuzar nehe. Neremipyhyk kwer paw emono ma'e kwaw paw hekuzaromo nehe. ⁸ Ezamutar ma'e kwaw katu haw nehe. Nezewe mehe nemuigo kar putar ikàg ma'e romo nehe. Ezàzuwàn ma'e kwaw katu haw nehe, nezewe mehe teko uze'egatu putar nerehe wà nehe. ⁹ Ma'e kwaw katu haw uzeapo putar nemupuràgaw romo nehe. Nuzawy kwaw neàkàg rehe har ipuràgeteahy ma'e newe nehe.

¹⁰ Ezeapyaka katu nehe, hera'yr. Aze ereruzar heze'eg newe heremimume'u nehe, nereko haw ipuku putar nehe. Kwarahy tetea'u eremumaw putar nerekuwe pà nehe. ¹¹ Urumu'e ma'e kwaw katu haw piar rehe ihe. Urumu'e ikatu haw rehe nereko haw no. ¹² Aze ereata ma'e kwaw

ZE'EG XIROGATU 4:13 ZE'EG XIROGATU 4:27

katu haw rehe nehe, ikatu 'ymaw nanemupytu'u kar kwaw neata re nehe. Nerezepyapi kwaw nezàn mehe nehe no. ¹³ Tuweharupi nema'enukwaw ma'e rehe nezemu'e haw rehe nehe. Ikatu haw rehe neata haw uzeapo nereko haw romo. Emonokatu nehe. Eityk zo nehe. ¹⁴ Eho zo ikatu 'ym ma'e waho àwàm me nehe. Ezapo zo ma'e wanemiapo zàwenugar nehe. ¹⁵ Ezapo zo wanemiapo nehe. Etyryk ikatu 'ymaw wi nehe. Emàmàn izywyr neata mehe nehe. ¹⁶ Aze ikatu 'ym ma'e nuzapo kwaw amo ikatu 'ym ma'e amo 'ar mehe wà, nuker katu kwaw a'e 'ar mehe wà. Ume'e oho waiko amo pe ma'erahy ipuraraw kar àwàm hekar pà wà. Xo iapo re zo uker katu wà. ¹⁷ Ikatu 'ym ma'e iapo haw nuzawy kwaw wanemi'u. Puruzuka haw nuzawy kwaw ma'ywa tykwer wanupe.

¹⁸ Teko ikatu ma'e wanape nuzawy kwaw kwarahy heny haw izi'itahy mehe har. Uhyape katu wera'u oho iko te 'aromo a'e. ¹⁹ Ikatu 'ym ma'e wanape ipytunahy pytunaw ài. U'ar uzepyapi pà amo ma'e rehe. Nupuner kwaw a'e ma'e hexakaw rehe wà.

²⁰ Hera'yr, ezekaiw heze'eg rehe nehe. Ezeapyaka heremimume'u rehe nehe. ²¹ Emunyryk kar pixik zo newi nehe. Nema'enukwaw hehe nehe. Ezamutar nehe no. ²² Umur putar kwarahy tetea'u ikwaw par wanupe nehe. Huhàg putar wà nehe no. ²³ Ezekaiw katu nema'enukwaw paw rehe nehe. Ta'e nema'enukwaw paw wiko nereko haw izar romo a'e xe. ²⁴ Emume'u pixik zo temu'emaw nehe. Emume'u pixik zo ze'eg iaiw ma'e nehe. ²⁵ Eme'egatu nerenataromo nezeruzar haw rupi nehe. Ezemumew zo nehe. Nemaranugar zo nehe. ²⁶ Nema'enukwaw katu neremiapo rà m rehe nehe. Nezewe mehe ikatu putar neremiapo rà m upaw rupi nehe. ²⁷ Etyryk ikatu 'ymaw wi nehe. Tuweharupi eata nerenataromo nehe. Epia pixik zo nehe. Ehem zo pe

ikatu ma'e wi nehe.

5

Eho zo kuzàwyzài wapyr nehe

¹ Hera'yr. Ezekaiw heze'eg rehe nehe. Ta'e aze'eg hema'e kwaw katu haw rupi hema'e kwaw paw rehe ihe xe. ² Nezewe mehe erekwaw putar neremiapo rà m nehe. Neze'eg wexak kar putar nema'e kwaw paw purupe nehe no. ³ Kuzàwyzài izuru hete katu hàir ài. Wazurupyter haw hete katu uri kawer ài. ⁴ Nezewe rehe we nehe, ipuhe neho re nehe, xo iro haw zo upyta putar nerehe we nehe. Xo ma'erahy ipuraraw paw zo heta putar newe nehe. ⁵ Kuzàwyzài uwezyw oho iko umàno ma'e kwer wapyta haw pe. Hape a'e, iata haw a'e, nuzawy kwaw màno haw piar a'e. ⁶ A'e kuzà nuwata kwaw purumuigo kar haw piar rupi a'e. Wata e oho iko. Nukwaw kwaw wata e haw.

⁷ Ezeapyaka katu kury, hera'yr. Nereharaz zo heremimume'u kwer wi nehe. ⁸ Etyryk agwer kuzà wanuwi nehe. Eho zo wanàpuz ukenaw huwake nehe. ⁹ Aze ereho wapyr nehe, teko upytu'u putar nerehe uze'egatu re wà nehe. Uze'egatu putar amo wanehe wà nehe. Awa puruzukaiw ma'e nezuka putar kwàkwàmò romo nereko mehe we a'e wà nehe. ¹⁰ Azeharomoete teko neremigwaw 'ym o'ok putar neremetarer paw newi wà nehe. Nema'ereko awer rupi neremipyhyk kwer oho putar amo wapo pe nehe. ¹¹ Nekuhem putar nerupaw rehe nemàno àwàm hàro haw rehe nehe. Mewe katu neretekwer uzemumamumaw putar nehe. ¹² Na'e ereze'eg putar nezewe nehe. — Azeharomoete pureruze'egaw iro ihewe a'e. Naenu pixik kwaw pureruze'egaw ihe, amo ihewe imume'u mehe ihe. ¹³ Naenu kwaw hemu'e har waze'eg. Nazekaiw kwaw wanehe. ¹⁴ A'ar tària'i maranugar haw pupe amo wanenataromo.

¹⁵ Xo neremireko puhe zo eho nehe. Xo a'e zo ezamutar katu nehe. ¹⁶ Aze uzexak kar nera'yr amo ae kuzà wanehe we wà nehe, a'e nera'yr nuzapo pixik kwaw ikatu haw newe wà nehe. ¹⁷ Tuwe itua'u nera'yr nepytywà pà wà nehe. Tuwe na'itua'u kwaw amo wapytywà pà wà nehe. ¹⁸ Nerurywete neremireko rehe we nehe. Erereko kuzàwaza neremireko romo nekwàkwàmo mehe. Eiko hurywete ma'e romo a'e kuzà rehe we nehe. ¹⁹ Ipuràgeteahy a'e. Hexakaw ipuràgeteahy arapuha hexakaw ài. Tuwe umàmàn neywyr neamutar katu haw rehe we nehe. Tuwe ipuràgeteahy haw nemurywete kar tuweharupi nehe no. ²⁰ Hera'yr. Màràzàwe tuwe ereputar amo kuzàwyzài. Màràzàwe tuwe ereputar amo ae hemireko ipuràgaw. ²¹ Tupàn ukwaw neata haw. Wexak neremiapo paw no. ²² Awa iaiw ma'e uzapo ikatu 'ym ma'e a'e. Hemiapo kwer uzeapo ipyhykaw romo. Hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e nuzawy kwaw kyhapari pira pyhykaw. Upyhyk wapo arer. ²³ Umàno a'e, ta'e nuzeruze'eg kwaw a'e xe. He'o haw uhua'u ma'e weraha itym àwàm pe nehe.

6

Amo pureruze'egaw no

¹ Hera'yr. Aze amo unewer amo pe a'e, aze nupuner kwaw imekuzar haw rehe nehe, aipo ereiko imekuzar àràm romo ne. ² Aipo eremume'uahy imekuzar haw tuwihaw wanenataromo. Aipo temetarar izar uputar wemetarar iko. ³ Aze ereiko nezewe, ereiko temetarar izar hemiruze'eg romo kury. Heta nehem àwàm newe. Eze'eg eho na'arewahy unewer ma'e pe kury. — Hepurumunàn wer heze'eg awer rehe nehe, ere izupe. — Tuwe ahem izuwi nehe, ere izupe. ⁴ Eker zo nehe. Epytu'u zo nehe. ⁵ Ezàn nehem pà a'e arapuk wi nehe. Wiràmiri uwewe

oho uzemi'ikar ma'e wi wà. Arapuha uzàn izuwi wà no. Nezewegatete ehem eho a'e teko wanuwi nehe no.

⁶ Iranahy ma'e. Ezemu'e eho tahyw wanehe neme'e pà nehe. ⁷ Naheta kwaw wanuwihaw. Naheta kwaw waneruze'egar. Naheta kwaw wanàmuz. ⁸ Nezeve rehe we omonokatu wemi'u ràm ipo'o haw 'ar rehe wà. A'e mehe heta putar wanupe ipo'o haw 'ar 'ym mehe nehe. ⁹ Iranahy ma'e. Màràn 'ar eremumaw putar ne'aw pà nehe. Màràn mehe erepu'àm putar nehe.

¹⁰ Na'e uze'eg iranahy ma'e. — Aker wewera'i putar ihe. Amuzekumàn putar hezywa hepytu'u wewer pà nehe kury. Nan kwehe tete apu'àm putar nehe, i'i mua'u.

¹¹ Iker mehe we hemetarer 'ymaw ur putar izupe imunar ma'e takihe herur har ài nehe.

¹² Awa ikatu 'ym ma'e a'e wà, iaiw ma'e a'e wà, wiko tuweharupi temu'emaw imume'u pà wà. ¹³ Umuwàri weha opoe'eg pà amo wanupe hemu'em pà wà. ¹⁴ Upy'a iaiw ma'e pupe tuweharupi umume'u wemiapo ràm ikatu 'ym ma'e oho waiko wà. Umume'u temu'emaw teko nànnàn wà, ma'e kwaw par 'ym romo wamuigo kar pà wà. ¹⁵ A'e rupi iaiw paw u'ar putar wanehe na'arewahy nehe. Nupuner kwaw uhemaw rehe wà nehe.

¹⁶⁻¹⁹ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e na'iakatuwawahy kwaw 7 ma'e rehe a'e. Aze teko uzapo a'e ma'e wà, wikwahy tuwe wanupe a'e. Amume'u putar a'e 7 ma'e xe nehe kury.

Wiko wera'u ma'e romo teko haw.

Apeku hemu'em ma'e.

Po teko ikatu ma'e wazuka har.

Py'a iaiw ma'e rehe ipuruapo we har.

Py ikatu 'ym ma'e iapo haw pe uzàn ma'e.

Hemu'em ma'e temu'emaw tuwihaw wanenataromo imume'u har.

Teko wanupe wamyrypar wàmàtyry'ym kar har.

ZE'EG XIROGATU 6:2013ZE'EG XIROGATU 6:35

Kuzàwyzài puhe oho haw ikatu 'ymaw

²⁰ Hera'yr. Ezapo ma'e neru ze'eg rupi nehe. Nereharaz pixik zo nehy ipurumu'e awer wi nehe. ²¹ Emonokatu waze'eg nepy'a pe nehe. ²² Wapurumu'e haw wexak kar putar nerape rà m neata mehe nehe. Uzekaiw putar nerehe pyhaw nehe. Nereruze'eg putar 'aromo nehe no. ²³ Wanemiapo kar haw nuzawy kwaw tatainy uhyape katu ma'e. Neremiawy kwer nemu'e putar nereko katu à wàm rehe nehe no. ²⁴ Nepyro putar a'e kuzàwyzài wi wà nehe, ize'eg newe ikatu 'ym ma'e iapo kar har wi wà nehe no. ²⁵ Tuwe ipuràgeteahy haw nuzapo kar kwaw ikatu 'ym ma'e newe nehe. Tuwe heha nanereraha kwaw iker haw pe nehe, ipuhe nehe. ²⁶ Wyzài awa upuner kuzàwyzài puhe oho haw rehe temetarer pixika'i ma'e rehe a'e. A'e re a'e awa umekuzar putar ipuhe oho awer weko haw pupe nehe.

²⁷ Aipo erepuner tata ne'uwar romo imono haw rehe nehe. Aipo nuwapy kwaw neretymà nehe. ²⁸ Aipo erepuner tata hà tàpyzgwer rehe neata haw rehe. Aipo tata nuwapy kwaw nepy nehe. ²⁹ Wemireko 'ym puhe uker ma'e nuzawy kwaw tata 'aromo wata ma'e. Aze uzapo agwer ma'e, upuraraw putar ma'erahy tetea'u nehe. ³⁰ Aze amo imunar temi'u rehe uma'uhez taw imumaw pà nehe, teko nuzè'eg zemueteahy kwaw a'e awa rehe wà nehe. ³¹ Aze wexak imunar mehe wà, umekuzar a'e temi'u 7 haw a'e. Omono uma'e paw a'e temi'u izarer pe nehe. ³² Awa wemireko 'ym puhe oho ma'e iranaiw a'e. Uzemumaw iko a'e. ³³ Imaranugar putar nehe. Amo upetek putar a'e awa wà nehe. Imaranugar haw nukàzym pixik kwaw nehe. ³⁴ A'e kuzà imen wikwahy putar a'e nehe. Ta'e hewyrowyroahy a'e xe. Uzepyk putar hehe upytu'u 'ym pà nehe. ³⁵ Nuputar kwaw hekuzar. Aze hemireko puhe uker ma'e kwer omono ma'e tetea'u izupe nehe, nezewe

rehe we nupytu'u kwaw wikwahy re nehe.

7

¹ Hera'yr. Nema'enukwaw heze'eg rehe nehe. Nereharaz zo hepureruze'egaw wi nehe. ² Ezapo heremiapo kar haw nehe. A'e mehe ereikuwe putar nehe. Erezekaiw katu nereha rehe. Nezewegatete ezekaiw katu heremiapo kar haw rehe nehe no. ³ Emonokatu hepurumu'e haw nepy'a pe nehe. ⁴ Erereko ma'e kwaw katu haw nereinyr ài. Ereko ma'e kwaw paw nemyrypar neremiamutar wera'u ài nehe no. ⁵ Nemonokatu putar multe kuzàwyzài wanuwi a'e wà nehe. Agwer kuzà uze'egatu awa wanupe wamur kar pà upuhe a'e wà. Ma'e kwaw katu haw nemonokatu putar agwer kuzà wanuwi wà nehe.

Kuzà ikatu 'ym ma'e

⁶ Amo 'ar mehe ame'e heràpuz hukenaw ywate har rupi ihe. ⁷ Aexak kwàkwàmo tetea'u ma'e kwaw par 'ym nahu rupi ihe wà. Amo pitài iranaiw tuwe a'e. ⁸ A'e kwàkwàmo wata oho iko nahu rupi amo kuzà hàpuz huwake pe za'akaw huwake a'e. Ukwaw hàpuz huwakea'i. ⁹ Pyhaw kury. Ipytun kury. ¹⁰ A'e kuzà oho huwàxi pà kury. Hopoz nuzawy kwaw kuzàwyzài hopoz. Ipureraha wer a'e kwàkwàmo rehe uker haw pe. ¹¹ Uze'egahy a'e. Nuweruzar kwaw tuwihaw ze'eg wà. Tuweharupi wata oho nahu rupi no. ¹² Upyta amo pe za'akaw rehe awa hàro pà. Amo 'ar rehe wàro amo pe rupi. Amo 'ar rehe wàro teko wazemono'ogaw pe katu pe. ¹³ Na'e uhem kwàkwàmo huwake kury. Uzurupyter. Na'e ume'e hehe umaranugar 'ym pà izupe uze'eg pà kury. ¹⁴ — Azuka kar ma'ea'yr kwez Tupàn henataromo ihe. Ho'o kwer ipehewer amonokatu heràpuz me.

¹⁵ A'e rupi ahem tuwà nerekar pà kury. Hepuruàwàxi wer nerehe. Ereiko xe. ¹⁶ Amupuràg herupaw ihe,

ipuràgeteahy ma'e Ezit wi herur pyrer pupe ipyk pà ihe. ¹⁷ Amono na'iruz kàpuhàg hyàkwegatu ma'e hehe no: miha, aroe, kaner iputyr. ¹⁸ Ezur herupi nehe. Ximumaw pytun gatu a'e ma'e iapo pà nehe. Zanerurywete putar zanezeàzuwàzuwàn pà nehe. Ximumaw amo 'ar nezewe nehe. ¹⁹ Hemen nuiko kwaw heràpuz me. Muite wata oho. ²⁰ Weraha wemetarer tetea'u uzeupi. Xo amo 'ar pawire uzewyr putar nehe, i'i kuzà kwàkwàmò pe.

²¹ Nezewe wagaw upuràg eteahy haw pupe. Ize'eg ikatu izupe. ²² Na'arewahy oho hupi kury. Nuzawy kwaw tapi'ak uzuka àwàm pe oho ma'e. Nuzawy kwaw miar uzemi'ikar ma'e kutyr oho ma'e. ²³ U'yw uzywà putar ma'ea'yr izà'à nehe. Nuzawy kwaw wiràmiri upyhykaw pupe wixe ma'e. Wiràmiri nukwaw kwaw umàno etea'i àwàm.

²⁴ Ezeapyaka katu heze'eg rehe kury, hera'yr. Ezekaiw katu heremimume'u ràm rehe nehe. ²⁵ Emono zo nepy'a agwer kuzà wanupe nehe. Eata zo haikweromo nehe, ekar zo nehe. ²⁶ Ta'e umuaiw awa tetea'u waneko haw a'e xe. Uzuka kar awa tetea'u a'e wà no. Teko nupuner kwaw waneta haw ipapar haw rehe wà. ²⁷ Aze ereho a'e kuzà hàpuz me nehe, umàno ma'e kwer wapyta haw pe oho ma'e romo ereiko putar nehe. Pe iaikwera'i ma'e rupi oho ma'e ài ereiko putar nehe.

8

Ma'e kwaw katu haw ikatuahy

¹ Pezeapyaka katu nehe. Ma'e kwaw katu haw uhapukaz iko a'e.

Ma'e kwaw paw penenoz iko wahy haw rupi no.

² Ma'e kwaw katu haw ywytyr apyr hekon.

Pe iwyr no, pe za'akaw pe no.

³ Wiko tawhu pe teixe haw pe no,

ukenuhu huwake no. Uhapukaz iko.

⁴ Aze'eg teko peme upaw rupi ihe.

Aenz ma'e teko ywy rehe har paw wanupe no.

⁵ Kwàkwàmò romo ereiko aipo. Aipo nerekwaw katu kwaw ma'e tetea'u. Ezemu'e ikatu 'ymaw wi netyrykaw rehe nehe.

Aipo iranaiw ma'e romo ereiko. Ezemu'e ma'e kwaw paw rehe nehe.

⁶ Ezeapyaka nehe. Ta'e amume'u ikatu ma'e teko ihe xe. Heremimume'u paw ikatu a'e.

⁷ Heremimume'u azeharomoete a'e.

Ta'e nahekatuwawahy kwaw temu'emaw rehe ihe xe.

⁸ Heremimume'u paw azeharomoete a'e.

Ni pitài heremimume'u nahemu'em kwaw purupe. Namume'u kwaw temu'emaw.

⁹ Ma'e kwaw katu har ukwaw katu ma'e paw a'e. Ma'emume'u awer tetea'u henu katu har ukwaw katu ma'e a'e.

Nazawaiw kwaw ikwaw paw izupe.

¹⁰ Aze amo umume'u hepurumu'e haw imono àwàm newe nehe, aze umume'u itaxig parat imono àwàm newe nehe no, epyhyk hepurumu'e haw nehe. Hekuzar wera'u parat wi. Hekuzar katu wera'u itazu or wi no.

¹¹ Aiko ma'e kwaw katu haw romo ihe. Herekuzar katu wera'u itapuràg hekuzar katu ma'e wi ihe.

Neremimutar paw heavy a'e. Hekatu wera'u ihe.

¹² Aiko ma'e kwaw katu haw romo ihe. Na'iruz ma'e heta ihewe: uzeapo ma'e kwer kwaw paw, ma'e kwaw paw, weko haw hexak katu haw.

¹³ Aze amo ukyze Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wi, a'e mehe a'e teko na'iakatuwahy kwaw ikatu 'ymaw rehe.

Naheakatuwawahy kwaw teko waneko wera'u haw rehe
ihe.

— Hekàg wera'u newi. Hekatu wera'u newi, aze i'i amo,
naheakatuwawahy kwaw hehe ihe. Pe ikatu 'ym
ma'e iro ihewe. Temu'emaw iroahy ihewe no.

¹⁴ Amume'u heremiapo rà̀m. A'e re azapo a'e ma'e.

Akwaw katu ma'e ihe. Hekàg no.

¹⁵ Apytywà tuwihawete wapureruze'eg mehe ihe wà.

Apytywà tuwihaw waze'eg iapo katu mehe ihe wà no.

¹⁶ Tuwihaw upureruze'eg katu wà, ta'e apytywà ihe wà xe.
Apytywà tà̀muz ihe wà. Apytywà teko upuner ma'e ywy
rehe har ihe wà no.

¹⁷ Azamutar katu heamutar katu har.

Herekar har herexak putar nehe.

¹⁸ Heremetarer katu ihe. Teko herereko katu wà. Aiko
tuwihaw à̀i wanupe.

Heta tetea'u ma'e ihewe. Areko katu teko ihe wà no.

¹⁹ Teko wanupe heremimono kà̀rà̀m hekuzar wera'u or
ikatuahy ma'e wi a'e.

Ikatu wera'u parat ikatuahy ma'e wi no.

²⁰ Ata pe munar 'ymaw rupi ihe.

Ata purereko katu haw ipypor rupi no.

²¹ Amono temetarer heamutar har wanupe.

Amynehem wanà̀puz temetarer pupe no.

²² Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e heapo amogwer ma'e
paw wapo 'ym mehe we a'e.

Hemiapo kwer kwehe wera'u arer iapo 'ym mehe we
heapo a'e.

²³ Kwehe heapo a'e,

izypy mehe ywy iapo 'ym mehe we a'e.

²⁴ Azexak kar yryhu izexak kar 'ym mehe we.

Naheta kwaw ytyzuzà̀maw a'e 'ar mehe rihi.

²⁵ Azexak kar ywytyruhu izexak kar 'ym mehe we.
Tupàn umuapyk ywytyr wanenaw rehe wà. A'e 'ym mehe
we heapo a'e.

²⁶ Tupàn heapo ywy iapo 'ym mehe we, ka'a iapo 'ym
mehe we no.

Te ywy pixika'i ma'e izypy mehe arer iapo 'ym mehe we
heapo a'e.

²⁷ Aiko a'e pe ywak henaw rehe imuapyk mehe,
ywak iahtkaw yryhu rehe imono mehe no.

²⁸ Aiko a'e pe ywàkun ywak rehe imono mehe,
ytyzuzàmaw yryhu wy pe har ipe'a mehe no.

²⁹ — Ezeupir zo xe wi nehe, i'i 'y pe kwehe mehe.

Aiko a'e pe ize'eg mehe. Omono ywy izypyrogaw ywy iwy
pe no.

Aiko a'e pe imono mehe no.

³⁰ Aiko huwake ma'e iapo àwàm imume'u har romo.

Tuweharupi hemurywete kar a'e mehe.

Herurywete henataromo a'e mehe no.

³¹ Herurywete ywy rehe. Teko hemurywete kar a'e wà no.

³² Pezeapyaka katu kury, kwàkwàmò wà.

Pezapo ma'e heremimume'u kwer rupi nehe. Nezewe
mehe penurywete putar nehe.

³³ Apumu'e amo ze'eg rehe. Pezemu'e a'e ze'eg rehe nehe.
Peiko ma'e kwaw katu har romo nehe. Peityk zo ko
purumu'e haw nehe.

³⁴ Henu har hurywete putar wà nehe.

heràpuz ukenaw rehe upyta ma'e wà,

heràpuz pupe wixe àwàm hàro har wà.

³⁵ Ta'e herexakar wexak putar weko haw a'e nehe xe.

Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hurywete putar hehe a'e
nehe no.

³⁶ Herexak 'ymar umuaiw putar weko haw nehe. Herehe iakatuwawahy 'ym ma'e paw uzamutar umàno haw a'e wà.

9

Ma'e kwaw katu haw, ma'e kwaw katu 'ymaw no

¹ Ma'e kwaw katu haw uzapo wàpuz ⁷ izyta wanehe a'e. ² Uzuka kar ma'ea'yr mynykaw pe wemi'u ràm romo wà. Umuàgà'ym ma'ywa tykwer. Umuàgà'ym wyrapew wamai'u haw romo no. ³ — Pehapukaz peho ywytyr tawhu pe har iaiha wera'u ma'e rehe nehe, i'i wemiruze'eg wanupe. ⁴ — Peixe nehe, teko iranaiw ma'e wà, peze wanupe nehe, penehapukaz pà nehe, i'i wanupe. Izar uze'eg a'e teko ma'e kwaw 'ymar wanupe. ⁵ — Pezur nehe. Pe'u temi'u heràpuz me har nehe. Pe'u ma'ywa tykwer heremimuàgà'ym pyrer nehe no. ⁶ Pehem iranaiw ma'e wanuwi nehe. Peiko katu nehe. Peata ma'e kwaw paw piarupi nehe, i'i wanupe.

⁷ Aze eremume'u hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e amo wiko wera'u ma'e pe nehe, nuenu katu kwaw neze'eg nehe. Uze'eg zemueteahy putar newe nehe. Aze erezeagaw awa ikatu 'ym ma'e imukatu pà nehe, nemuigo kar putar ikàg 'ym ma'e romo teko wanenataromo a'e nehe. ⁸ Emume'u pixik zo hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e awa amo wanuwi wiko wera'u ma'e pe nehe. Ta'e na'iakatuwawahy kwaw nerehe a'e re nehe xe. Aze eremume'u hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e amo ma'e kwaw katu har pe nehe, nemuawate putar a'e nehe. ⁹ Aze eremu'e amo ma'e kwaw katu har wyzài ma'e rehe nehe, ukwaw katu wera'u putar ma'e a'e re a'e nehe. Aze eremume'u wyzài ma'e teko ikatu ma'e pe nehe, ima'e kwaw katu haw uhua'u wera'u putar a'e re nehe.

¹⁰ Aze nereko wer ma'e kwaw katu har romo nehe, a'e 'ym mehe we ekyze Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wi nehe. Aze erekwaw Tupàn ikatuahy ma'e nehe, a'e mehe erekwaw putar ma'e nehe. ¹¹ Ma'e kwaw katu haw umumaw kar putar kwarahy tetea'u newe nehe. Ipukua'u wera'u putar nereko haw nehe. ¹² Aze ma'e kwaw katu har romo ereiko nehe, ikatu putar nereko haw nehe. Aze ereze'eg urywahyahy ma'e paw rehe nehe, ne ae erepuraraw putar ma'erahy a'e rupi nehe.

¹³ Ma'e kwaw katu haw heta 'ymaw a'e, nuzawy kwaw kuzà he'o ma'e a'e, nuzawy kwaw kuzà iranaiw ma'e ma'e kwaw 'ymar a'e. ¹⁴ Wapyk wàpuz ukenaw huwake. Aze ru'u wapyk ywytyr iaiha wera'u ma'e tawhu pe har iapyr. ¹⁵ Teko ukwaw oho huwake uma'e rehe uma'enukwaw pà wà. A'e kuzà uhapukaz wanupe. ¹⁶ — Peixe nehe, teko iranaiw ma'e wà, i'i wanupe. Uze'eg ma'e kwaw par 'ym wanupe no. ¹⁷ — Aze nemunar 'y rehe nehe, a'e 'y ikatu wera'u putar amo 'y wi nehe. Aze typy'ak rehe nemunar nehe, a'e typy'ak hete katu wera'u putar amo typy'ak wi nehe no, i'i a'e kuzà wata ma'e wanupe. ¹⁸ Teko a'e kuzà heminoz nukwaw kwaw ko ma'e a'e wà. Hàpuz me wixe ma'e ràmm umàno putar wà nehe. Ipupe wixe ma'e kwer oho umàno ma'e kwer wapyta haw pe a'e wà. Ohoete wapyta haw.

10

Xàrumàw ize'eg xirogatu ma'e

¹ Ta'yr ma'e kwaw katu har umurywete kar u a'e. Ta'yr ma'e kwaw 'ymar umuzemumikahy kar uhy a'e.

² Aze amo omono'og temetarer tetea'u ma'e rehe imunar pà nehe, nuiko kwaw hemetarer katu ma'eete romo a'e. Imunar 'ymaw upyro teko wamàno haw wi a'e.

³ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e numuma'uhez kar kwaw teko ikatu ma'e wà. Nuzapo kwaw ikatu 'ym ma'e wanemimutar a'e.

⁴ Iranahy ma'e wiko hemetarer 'ym ma'e romo. Uma'ereko katu ma'e wiko hemetarer katu ma'e romo.

⁵ Ma'e kwaw par opo'o wemi'u rà m i'ar katu mehe. Temi'u ipo'o haw 'ar mehe uker ma'e a'e, imaranugar a'e.

⁶ Tupàn omono uze'egatu ikatu ma'e wanupe a'e. Ikatu 'ym ma'e waze'eg umim wapuruzuka haw.

⁷ Teko ima'enukwaw putar ikatu ma'e wanehe a'e wà nehe. — Ze'egatu zàwenugar romo wanekon zanewe a'e wà, i'i putar wanupe wà nehe. Teko heharaz putar ikatu 'ym ma'e wanuwi na'arewahy wà nehe.

⁸ Ma'e kwaw paw hereko har wenu katu pureruze'egaw a'e wà. Uze'eg rehe uzekaiw 'ym ma'e uhem iaiw paw pe iahykaw rehe wà.

⁹ Teko imunar 'ym ma'e wata puràmàtyry'ym 'ymaw rupi a'e wà, ikatu haw rupi wata pà a'e wà. Amo wexak kar putar imunar ma'e ikatu 'ymaw purupe nehe.

¹⁰ Ze'eg azeharomoete har imimar uzapo kar ikatu 'ym ma'e purupe a'e. Temiapo kwer ikatu 'ym ma'e imume'u katu har uma'ereko zeàmàtyry'ym 'ymaw imur kar pà.

¹¹ Ikatu ma'e waze'eg nuzawy kwaw ytyzuzàmaw purumuigo kar har. Ikatu 'ym ma'e waze'eg umim wapuruzuka haw.

¹² Purehe iakatuwawahy 'ymaw upuruàmàtyry'ym a'e. Puramutar katu haw umunàn ikatu 'ymaw paw a'e.

¹³ Teko ma'e kwaw katu har umume'u ze'eg ma'e kwaw katu haw a'e. Tuwe Tupàn uzepyk ma'e kwaw par 'ym wanehe wà nehe.

¹⁴ Ma'e kwaw katu har omono'og ma'e kwaw paw tetea'u wà, aze upuner imono'ogaw rehe wà. Iranaiw ma'e werur iaiw paw uze'eg mehe wà.

¹⁵ Wanemetarer uzekaiw uzar hemetarer katu ma'e wanehe a'e. Temetarer heta 'ymaw umumaw hemetarer 'ym ma'e a'e.

¹⁶ Ikatu ma'e wama'ereko haw upurumuigo kar a'e. Ikatu 'ym ma'e iapo haw werur amo ikatu 'ym ma'e iapo haw a'e.

¹⁷ Aze amo umume'u amo hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e izupe nehe, aze iapo arer wenu katu imume'u mehe, henu katu har wata pe purumuigo kar ma'e rupi a'e. Henu katu 'ymar u'ar iawy haw pupe.

¹⁸ Hemu'em ma'e umim wakatuwawahy haw uze'eg pupe a'e. Temu'emaw imuhàmuhàz har nuiko kwaw ma'e kwaw par romo.

¹⁹ Aze ereze'eg tetea'u, erehem ikatu 'ym ma'e iapo haw huwake. Aze ereze'eg tetea'u azeharomoete, erehem wera'u huwake. Aze ereiko ma'e kwaw katu har romo nehe, eruze'eg neapeku nehe.

²⁰ Ikatu ma'e waze'eg nuzawy kwaw itaxig parat ikat-uahy ma'e. Ikatu 'ym ma'e wama'enukwaw paw nuzawy kwaw ity.

²¹ Ikatu ma'e waze'eg umukatu teko tetea'u waneko haw. Ma'e kwaw paw heta 'ymaw weraha teko wamàno àwàm pe.

²² Tupàn ze'egatu purupe imono pyrer werur zanereko katu haw zanewe. Naheta kwaw amo ma'e izàwenugar.

²³ Ikatu 'ym ma'e iapo haw umurywete kar teko ikatu 'ym ma'e a'e. Ma'e kwaw katu haw umurywete kar ma'e kwaw katu har.

²⁴ Aze ikatu 'ym ma'e ukyze amo ma'e uzeapo ma'e ràw wi nehe, uzeapo putar a'e ma'e azeharomoete nehe. Teko ikatu ma'e umuzeapo kar wemimutar.

²⁵ Ur ywytuaiw àmàn inuromo har zàwenugar a'e, ikatu 'ym ma'e imumaw pà a'e. Imunar 'ym ma'e waneko haw ikatu wi wi oho iko.

²⁶ Ezapo kar zo ma'e iranahy ma'e pe. Ta'e neputupykahy putar ma'ywa tykwer hazahy ma'e neràz rehe har ài nehe xe. Nuzawy kwaw tàtàxiner nereha rehe har nehe no.

²⁷ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wi ukyze ma'e umumaw putar kwarahy tetea'u wiko pà wà nehe. Ikatu 'ym ma'e umàno u'ar 'ym mehe wà.

²⁸ Ikatu ma'e wanemiàro werur turywete haw wanupe. Ikatu 'ym ma'e wanemiapo ràmm nuzepo katu kwaw wà.

²⁹ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzekaiw katu ikatu ma'e wanehe. Omono iaiw paw ikatu 'ym ma'e iapo har wanupe.

³⁰ Teko ikatu ma'e wiko ikatu haw rehe tuweharupi wà. Naheta kwaw tàpuz ikatu 'ym ma'e wanupe.

³¹ Teko imunar 'ym ma'e umume'u ma'e kwaw katu haw wà. Tupàn uzepyk putar tuwe iaiw ma'e imume'u har wanehe nehe.

³² Awa ikatu ma'e ukwaw uze'egatu haw wà. Ikatu 'ym ma'e uze'eg zemueteahy uzehezehe tuweharupi wà.

11

¹ Aze ma'e me'egar imunar temetarer rehe puhuz taw hexak kar haw pupe a'e, a'e awa iro Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe a'e. Puhuz taw hexak kar haw ikatu ma'e hereko har ikatu Tupàn pe wà.

² Tupàn umuigo kar putar wiko wera'u ma'e ikàg 'ym ma'e romo a'e nehe. Ma'e kwaw katu haw upyta ikàg 'ym ma'e wanehe we.

³ Ma'e rehe imunar 'ymaw weruze'eg teko ikatu ma'e wà. Imunar ma'e wakatu 'ymaw uzeapo wamuaiw kar haw romo.

⁴ Teko wanemiapo kwer imume'u haw 'ar mehe nehe, temetarer nupyro kwaw uzar izepyk àwàm wi nehe. Imunar 'ymaw upyro teko mào haw wi.

⁵ Imunar 'ymaw umukatu ikatu ma'e waneko haw. Ikatu 'ym ma'e werur iaiw ma'e uzeupe wà.

⁶ Imunar 'ymaw upyro awa ikatu ma'e zepykaw wi a'e. Temetarer iputar haw nuzawy kwaw puruzuka haw imunar ma'e pe.

⁷ Teko ikatu 'ym ma'e imào mehe umào hemiàro hehe we a'e no. Ikatu 'ym ma'e wanemiàro nuhem kwaw.

⁸ Awa imunar 'ym ma'e uhem zemumikahy haw wi. Ikatu 'ym ma'e upyhyk a'e zemumikahy haw hekuzaromo a'e.

⁹ Ikatu 'ym ma'e waze'eg umumaw amo teko wà. Ma'e kwaw katu haw upyro awa ikatu ma'e ma'erahy wi.

¹⁰ Aze imunar 'ym ma'e hemetarer katu wà nehe, tawhu pe har paw hurywete wà. Awa ikatu 'ym ma'e imào mehe uhapukaz urywete romo wà.

¹¹ Aze teko imunar 'ym ma'e wiko amo tawhu pe wà, ikàg a'e tawhu. Ikatu 'ym ma'e waze'eg umuaiw weko haw tawhu.

¹² Xo ma'e kwaw par 'ym zo werekoahy amo teko wà. Ma'e kwaw par nuze'eg kwaw.

¹³ Ze'eg zemuteahy haw imim pyrer imuhàmuhàz har a'e, umume'u a'e ma'e teko nànnàn a'e. Ma'e kwaw par nuze'eg kwaw.

¹⁴ Ywy tuwihaw ikatu ma'e wanereko 'ymar u'ar putar nehe. Aze heta tetea'u pureruze'eg ma'e wà, teko nuzapo kwaw uranaiw haw wà.

¹⁵ Aze amo wiko amo inewer haw imekuzar àwàm imume'u har romo amo pe nehe, iahykaw rehe uzai'o putar nehe. Ikatu wera'u mo uwer imono 'ym awer a'e.

¹⁶ Teko uze'egatu kuzà ikatu ma'e rehe wà. Kuzàwyzài werur maranugar haw wanupe wà. Iranahy ma'e nuw-ereko pixik kwaw temetarer wà. Uma'ereko katu ma'e hemetarer katu putar wà nehe.

¹⁷ Aze amo uzapo ikatu ma'e amo pe, uzapo ikatu ma'e uzeupe. Aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e amo pe nehe, iapo arer ae upuraraw putar nehe.

¹⁸ Ikatu 'ym ma'e wanemiapo kwer nuerur kwaw katu haw wapo arer wanupe. Ikatu ma'e iapo har upyhyk putar wemiapo kwer hekuzar nehe.

¹⁹ — Xo ikatu ma'e zo azapo putar nehe, aze amo i'i uzeupe, wiko putar nehe. — Azapo putar ikatu 'ym ma'e azeharomoete ihe nehe, aze amo i'i uzeupe, umàno putar nehe.

²⁰ Py'a iaiw ma'e hereko har iro Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe. Hurywete teko ikatu ma'e wanehe.

²¹ Azeharomoete Tupàn uzepyk putar ikatu 'ym ma'e wanehe nehe. Ikatu ma'e uhem putar zepykaw wi wà nehe.

²² Kuzà ma'e kwaw 'ymar ipuràgeteahy haw nuzawy kwaw itazu or tázàhuràn ixi rehe har.

²³ Ikatu ma'e wanemiapo ràmm imume'u haw werur turywete haw purupe. Ikatu 'ym ma'e wanemiapo ràmm imume'u haw werur purehe iakatuwawahy 'ymaw purupe.

²⁴ Amo teko ume'eg ma'e tetea'u amo wanupe wà. Tuweharupi hemetarer katu wera'u wà. Amo nume'eg kwaw ma'e amo wanupe wà. Tuweharupi wanemetarer pixika'i wera'i.

²⁵ Amo wanupe ma'e me'egar waneko haw ikatu. Aze amo upytywà amo nehe, amo upytywà putar a'e purupytywà ma'e kwer nehe no.

²⁶ Ma'e me'egar temi'u imono'ogar a'e, aze wàro hekuzar uhua'u wera'u àwàm a'e nehe, teko omono putar

ze'egaiw hehe wà nehe. Aze ume'eg tuweharupi nehe, teko uze'egatu putar hehe wà nehe.

²⁷ Teko uze'egatu katu haw hekar har rehe wà. Ikatu 'ymaw ukutuk putar ikatu 'ymaw hekar har wà nehe.

²⁸ Wemetarer rehe uzeruzar ma'e u'ar putar nehe. Imunar 'ym ma'e ikatu putar ka'a huwer ikyr katu ma'e ài wà nehe.

²⁹ Aze amo nueruze'eg kwaw weko haw pe har wà nehe, iahykaw rehe ima'e upaw putar nehe. Ma'e kwaw par 'ym wiko putar ma'e kwaw katu har pe uma'ereko ma'e romo tuweharupi nehe.

³⁰ Teko ikatu ma'e werur katu haw amo wanupe no. Ma'e kwaw katu har umueta tetea'u kar umyrypar wà.

³¹ Ikatu ma'e upyhyk wemiapo kwer hekuzar xe ywy rehe a'e wà. Nezewegatete ikatu 'ym ma'e iapo har a'e wà nehe, iaiw ma'e a'e wà nehe no, werur putar zepykaw uzehe a'e wà nehe.

12

¹ Ma'e rehe ipurukwaw wer ma'e uze'eg nezewe amo wanupe. — Aze azawy, emume'u heremiawy kwer ihewe nehe, i'i wanupe. Iranaiw ma'e uze'eg nezewe. — Aze azawy, emume'u zo heremiawy kwer ihewe nehe, i'i wanupe.

² Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e omono uze'egatu ikatu ma'e wanehe. Umume'u uzepyk àwàm ikatu 'ym ma'e rehe ipuruapo wer ma'e wanehe.

³ Ikatu 'ym ma'e iapo har nuzepyro kwaw wà. Imunar 'ym ma'e uhem katu 'ymaw wi wà.

⁴ Aze hemireko ikatu, awa hurywete a'e. Aze hemireko werur maranugar haw izupe, nuzawy kwaw ma'eahy haw ikagwer pupe ixi'uxi'u haw izupe.

⁵ Imunar 'ym ma'e wereko teko paw wemu'em 'ym pà a'e wà. Ikatu 'ym ma'e hemu'em amogwer wanupe tuweharupi wà.

⁶ Ikatu 'ym ma'e waze'eg nuzawy kwaw puruzuka haw. Ikatu ma'e waze'eg upyro umàno etea'i ma'e wà.

⁷ Ikatu 'ym ma'e uzemumaw putar wà nehe. Nuezar kwaw uzuapyapyr wà nehe. Ikatu ma'e izuapyapyr upyta putar ukàgaw rupi wà nehe.

⁸ Teko uze'egatu ma'e kwaw par wanehe a'e wà. Uze'eg zemueteahy ipy'a iaiw ma'e hereko har wanehe wà.

⁹ Aze ereiko teko ikàg 'ym ma'e romo, aze erema'ereko neremi'u imono'og pà, nereko haw ikatu wera'u putar hemetarer katu ma'e ima'uhez ma'e heko haw wi a'e nehe.

¹⁰ Ikatu ma'e uzekaiw katu weimaw wanehe wà. Ikatu 'ym ma'e wapy'a upuraraw kar ma'erahy ma'ea'yr wanupe.

¹¹ Heta tetea'u putar temi'u ywy rehe ma'èà'yz itymar pe nehe. Aze amo umumaw weko haw uma'ereko e pà a'e, a'e teko wiko ma'e kwaw katu 'ym ma'e romo a'e.

¹² Iaiw ma'e ipurupyhyk wer ikatu 'ym ma'e wanemi-mono'og kwer rehe wà. Ikatu ma'e uzapo wi wi ikatu ma'e oho waiko wà.

¹³ Ikatu 'ym ma'e waze'eg nuzawy kwaw puruzuka haw. Upyhyk umume'u har. Awa ikatu ma'e uhem zawaiw paw wi wà.

¹⁴ Erepyhyk putar neze'eg ikatu ma'e kwer hekuzar nehe. Neremiapo kwer uzewyr putar newe nehe no.

¹⁵ — Akwaw katu ma'e ihe, i'i iranaiw ma'e zeupe wà. Ma'e kwaw katu har wenu katu amo ze'eg wà, aze a'e teko umume'u pururuze'egaw izupe wà.

¹⁶ Aze amo uze'eg zemueteahy iranaiw ma'e pe, na'arewahy teko paw ukwaw wà. Aze amo uze'eg zemueteahy ma'e kwaw par pe, ma'e kwaw par nuzekaiw

ZE'EG XIROGATU 12:1728ZE'EG XIROGATU 12:27

kwaw ize'eg rehe. — Amo umume'u amo ma'e aipo, i'i uzeupe.

¹⁷ Ze'eg azeharomoete har imume'u haw nuzawy kwaw ikatu ma'e iapo haw. Temu'emaw werur ikatu 'ym ma'e iapo haw purupe.

¹⁸ Uze'eg zemuteahy ma'e ize'eg upurukutuk takihepuku apyr ài. Ma'e kwaw katu har ize'eg upuner purumukatu haw rehe.

¹⁹ Temu'emaw upaw na'arewahy. Ze'eg azeharomoete har wikuwe putar tuweharupi nehe.

²⁰ Ikatu 'ym ma'e iapo àwàm imume'u har uzemumaw putar iahykaw rehe wà nehe. Amo wanupe ikatu ma'e iapo haw rehe uma'ereko ma'e wexak putar turywete haw wà nehe.

²¹ Ikatu 'ym ma'e nuzeapo kwaw awa imunar 'ym ma'e wanupe. Xo zawaiw katu haw zo uzeapo ikatu 'ym ma'e wanupe.

²² Hemu'em ma'e iro Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe wà. Uzamutar katu ze'eg azeharomoete har imume'u har wà.

²³ Ma'e kwaw par umim uma'e kwaw katu haw wà. Iranaiw ma'e umume'u uma'e kwaw 'ymaw purupe wà.

²⁴ Awa uma'ereko katu ma'e wiko putar amogwer wanuwihaw romo wà nehe. Iranahy ma'e wiko putar amo pe uma'ereko e ma'e romo nehe.

²⁵ Zawaiw katu ma'e rehe zanema'enukwaw paw imunar zanerurywete haw rehe. Ze'eg zaneamutar haw rehe har zanemurywete kar a'e.

²⁶ Ikatu ma'e wiko umyrypar hape ràm hexak kar har romo a'e. Ikatu 'ym ma'e upiaw oho wà.

²⁷ Iranahy ma'e nupyhyk kwaw wemimutar. Awa uma'ereko katu ma'e hemetarer katu putar nehe.

²⁸ Aze amo wata katu haw rupi nehe, oho putar weko haw pe nehe. Ma'e kwaw 'ymaw nuzawy kwaw màno haw piar.

13

¹ Ta'yr ma'e kwaw katu har wenu katu u ipurumu'e haw a'e. Ma'e nànnàn upuka ma'e nukwaw kwaw wemiawy kwer wà.

² Ikatu ma'e upyhyk putar uze'eg awer hekuzar wà nehe. Umyrypar wazuka kar har uputar xo puruzuka haw zo wà.

³ Uze'eg rehe uzekaiw ma'e wiko weko haw imonokatu har romo wà. Uze'eg tetea'u ma'e uzemumaw wà.

⁴ Iranahy ma'e upuner ma'e iputarahy haw rehe. Nezewe rehe we nupyhyk kwaw nehe. Uma'ereko katu ma'e upyhyk wemimutar.

⁵ Awa hemu'em 'ym ma'e na'iakatuwawahy kwaw temu'emaw rehe wà. Ikatu 'ym ma'e umume'u iaiw ma'e wà. Umume'u maranugar haw wà no.

⁶ Ikatu haw uzekaiw teko ikatu ma'e wanehe. Ikatu 'ym ma'e ikatu 'ymaw weraha uzar iaiw paw pe.

⁷ Naheta kwaw ma'e amo teko wanupe. Nezewe rehe we wiko hemetarer katu ma'e ài teko wanenataromo wà. Amo teko wiko hemetarer katu ma'e romo wà. Nezewe rehe we wiko hemetarer 'ym ma'e ài teko wanenataromo wà.

⁸ Hemetarer katu ma'e omono wemetarer amo puruzukaiw ma'e wanupe weko haw hekuzaromo. Ni amo numume'u kwaw hemetarer 'ym ma'e izuka àwàm wà.

⁹ Awa ikatu ma'e wiko tatainy heny katu ma'e ài wà. Ikatu 'ym ma'e wiko tatainy uweuwew ma'e ài wà.

¹⁰ Teko heko wera'u haw werur zeàmàtyry'ymaw. Pure-ruze'egaw henoz taw ikatu wera'u a'e.

¹¹ Aze amo omono'og temetarer tetea'u uma'ereko 'ym pà a'e nehe, nazawaiw kwaw a'e hemetarer uzar wi ihem àwàm nehe no. Aze erema'ereko tetea'u ipyhyk mehe nehe, eremono'og wera'u putar nehe.

¹² Aze amo hemiàro nuzeapo kwaw nehe, ipy'a ima'eahy putar nehe. Aze uzeapo nehe, ipy'a tynehem putar turywete haw pupe nehe.

¹³ Aze amo nuzekaiw kwaw pureruze'egaw ikatu ma'e rehe nehe, iahtkaw rehe heko haw na'ikatu kwaw nehe. Aze weruzar a'e pureruze'egaw nehe, upyhyk putar ikatu ma'e hekuzaromo nehe.

¹⁴ Ma'e kwaw katu har wapurumu'e haw upurumuigo kar a'e. Upytywà teko mào haw wi wahem mehe no.

¹⁵ Aze amo wereko ma'e kwaw paw a'e, teko paw uze'egatu hehe wà. Teko nuzeruzar kwaw amo awa wanehe wà. A'e awa wata oho iko iaiw paw piarupi a'e.

¹⁶ Awa ma'e kwaw par ima'enukwaw katu wemiapo rà m rehe iapo 'ym mehe we a'e. Iranaiw ma'e umume'u uma'ekwaw 'ymaw purupe.

¹⁷ Ze'eg heraha har iaiw ma'e umuzeapo kar iaiw paw. Ikatu ma'e werur zeàmàtyry'ym 'ymaw a'e.

¹⁸ Aze amo umume'u amo awa hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e nehe, iapo arer pe nehe, aze a'e awa nuzekaiw kwaw ize'eg rehe nehe, iahtkaw rehe uzeapo putar hemetarer 'ym ma'e romo a'e nehe. Wiko putar iaiw paw rehe nehe. Aze amo awa uzekaiw wemiapo kwer imume'u haw rehe nehe, teko uze'egatu putar a'e awa rehe wà nehe.

¹⁹ Aze xipyhyk zaneremimutar nehe, zanerurywete putar nehe. Ma'e kwaw par 'ym na'ityryk wer kwaw ikatu 'ymaw wi wà.

²⁰ Ma'e kwaw katu har wanupi wata ma'e wiko putar ma'e kwaw katu har romo nehe. Aze amo wata iranaiw

ma'e wanupi nehe, iahykaw rehe heko haw na'ikatu kwaw nehe.

²¹ Iaiw paw wekar ikatu 'ym ma'e iapo har ywy nànnàn a'e. Teko ikatu ma'e, upyhyk putar wemiapo kwer hekuzar wà nehe. Uhyk putar wanemi'u nehe. Uhyk putar wama'e nehe.

²² Awa ikatu ma'e wereko putar wemetarer nehe. Upuner ikurer imono haw rehe wemimino wanupe nehe. Ikatu 'ym ma'e iapo har wanemetarer oho putar teko imunar 'ym ma'e wanupe nehe.

²³ Hemetarer 'ym ma'e waywy umuezuz kar temi'u tetea'u. Awa imunar ma'e weraha wanuwi wà.

²⁴ Aze awa nuzamutar katu kwaw wa'yr, a'e mehe nuzekaiw kwaw hehe. Wa'yr iamutar katu har upetek wa'yr itua'u 'ym mehe we.

²⁵ Heta temi'u tetea'u teko ikatu ma'e wanupe. Ikatu 'ym ma'e ima'uhez wà.

14

¹ Kuzà ma'e kwaw katu har uzapo wàpuz. Ma'e kwaw 'ymar umumaw wàpuz opo pupe.

² Teko imunar 'ym ma'e wexak kar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wi ukyze haw wà. Teko Tupàn hape wi upiaw ma'e a'e wà, weityk Tupàn a'e wà.

³ Iranaiw ma'e upuraraw ma'erahy ta'e uze'eg e a'e xe. Ma'e kwaw katu har waze'eg uzekaiw katu umume'u arer rehe.

⁴ Aze awa nomono kwaw kawaru ywy imuwamuwakaw imutyk kar pà izupe nehe, nomono'og kwaw temi'u tetea'u nehe. Aze omono nehe, omono'og putar nehe.

⁵ Teko ikatu ma'e nahemu'em kwaw tuwihaw wane-nataromo wà. Ikatu 'ym ma'e umume'u temu'emaw tetea'u wà.

⁶ Ma'e nànnàn uze'eg urywahyahy ma'e heko wer ma'e kwaw katu har romo a'e. Nupuner kwaw. Ma'e kwaw par ukwaw ma'e na'arewahy hehe uzemu'e mehe.

⁷ Etyryk ma'e kwaw 'ymar wanuwi nehe. Ta'e nukwaw kwaw ma'e a'e wà xe. A'e rupi nupuner kwaw nemu'e haw rehe wà.

⁸ Màràzàwe tuwe teko ma'e kwaw par wiko ma'e kwaw katu har romo wà. Ukwaw wemiapo a'e. Màràzàwe tuwe iranaiw ma'e nukwaw kwaw ma'e. — Akwaw heremiapo, i'i uzeupe. Nukwaw kwaw zepe.

⁹ Iranaiw ma'e uzapo ikatu 'ym ma'e hehe uzekaiw 'ym pà wà. Ikatu ma'e uputar wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imunànw wà.

¹⁰ Xo ne zo erekwaw iro haw nepy'a pe har. Nerurywete haw no, nerepuner kwaw imuza'akaw rehe teko neremigwaw 'ym wanupe ikurer imono haw rehe no.

¹¹ Ikatu 'ym ma'e wanàpuz uzemumaw putar nehe. Ikatu ma'e wanàpuz ipeok nu'ar kwaw nehe.

¹² Amo pe ikatu teko wanupe, ta'e nukwaw kwaw iahykaw wà xe. Upuner màno haw pe waneraha haw rehe xe.

¹³ Puka haw upuner zemumikahy haw imimaw rehe. Aze turywete haw oho newi nehe, zemumikahy haw uhem putar newe a'e 'ar mehe we nehe.

¹⁴ Ikatu 'ym ma'e upyhyk putar wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e hekuzar wà nehe. Ikatu ma'e upyhyk putar wemiapo kwer ikatu ma'e hekuzar wà nehe.

¹⁵ Teko ma'e kwaw 'ymar uzeruzar wызàì ma'e rehe. Ma'e kwaw par ima'enukwaw katu wemiapo ràmm rehe.

¹⁶ Ma'e kwaw par uzekaiw weko haw rehe ikatu 'ymaw wi utyryk pà. Ma'e kwaw par 'ym nuzekaiw kwaw weko haw rehe. Uzapo e ma'e uma'enukwaw 'ym pà.

¹⁷ Na'arewahy wikwahy ma'e, uzapo e uranaiw paw. Ma'e kwaw katu har nuzapo kwaw ma'e na'arewahy hehe uma'enukwaw 'ym pà.

¹⁸ Iranaiw ma'e upyhyk wemiapo kwer hekuzar wà. Ma'e kwaw par upyhyk ma'e kwaw wera'u haw wà.

¹⁹ Ikatu 'ym ma'e umuawate putar ikatu ma'e a'e wà nehe. — Urepytywà pe nehe, i'i putar wanupe nehe.

²⁰ Teko nuzekaiw kwaw hemetarer 'ym ma'e wanehe wà. Te wanuwake wiko ma'e nuzekaiw kwaw wà. Heta tetea'u hemetarer katu ma'e wamyrypar wà.

²¹ Amogwer wanehe ze'eg zemueteahy haw iro Tupàn pe. Hemetarer 'ym ma'e wanupe ikatu ma'e iapo har hurywete a'e.

²² Aze amo awa uma'ereko ikatu ma'e iapo pà, teko umuawate a'e awa a'e wà. Aze amo uma'ereko ikatu 'ym ma'e iapo pà a'e nehe, uzawy putar weko haw a'e nehe.

²³ Heta temi'u uma'ereko ma'e pe. Heta ma'e izupe no. Aze amo uze'eg e uma'ereko 'ym pà nehe, ima'uhez putar nehe. Nuhyk kwaw ma'e izupe nehe.

²⁴ Ma'e kwaw katu har upyhyk temetarer tetea'u wà. Ma'e kwaw 'ymar upyhyk xo uranaiw paw zo wà.

²⁵ Tuwihaw wanenataromo ze'eg azeharomoete har imume'u har upuner teko wapyro haw rehe màno haw wi wà. Temu'emaw imume'u har uzuka te umyrypar wà.

²⁶ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wi kyze haw umukàg awa a'e. Upyro iànàm wà no.

²⁷ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wi kyze haw upuru-muigo kar a'e. Upytywà teko màno haw wi watyryk mehe.

²⁸ Aze tuwihawete weruze'eg teko tetea'u a'e wà, — Uhua'u ipuner haw, za'e izupe. Aze ni amo teko nuweruzar kwaw ize'eg wà, nuiko kwaw upuner ma'e romo.

²⁹ Ma'e hàrogatu har wiko ma'e kwaw katu har romo a'e. Na'arewahy wikwahy ma'e wexak kar uma'e kwaw 'ymaw.

³⁰ Aze heta zeàmàtyry'ym 'ymaw awa ipy'a pe nehe, hetekwer na'ima'eahy kwaw nehe. Ma'e rehe tewyrowyroahy haw u'u putar hetekwer ima'eahy to'o kwer i'u har ài nehe.

³¹ Aze amo upuraraw kar ma'erahy hemetarer 'ym ma'e wanupe nehe, ikatu 'ym ma'e uzapo putar Tupàn pe a'e nehe, wapo arer pe a'e nehe. Hemetarer 'ym ma'e wanupe ikatu ma'e iapo har umuwete katu Tupàn iko a'e.

³² Ikatu 'ymaw weraha ikatu 'ym ma'e iaiw paw pe wà. Imunar 'ymaw uzekaiw ikatu ma'e wanehe.

³³ Ma'e kwaw par wapy'a pupe wiko ma'e kwaw katu haw. Iranaiw ma'e nukwaw kwaw wà.

³⁴ Katu haw umukàg teko wà. Ikatu 'ym ma'e iapo haw umuaiw wызài ywy rehe har wà.

³⁵ Tuwihawete omono temetarer tetea'u wemiruze'eg ma'e iapo haw ikwaw katu har wanupe wà. Uzepyk ma'e iapo haw ikwaw 'ymar wanehe wà.

15

¹ Aze ereze'egatu amo pe nehe, eremupytu'u kar putar ikwahy re nehe. Aze ereze'egahy amo wikwahy ma'e pe nehe, wikwahy wera'u putar a'e nehe.

² Ma'e kwaw katu har ize'eg umupuràg ma'e kwaw paw teko wanupe. Iranaiw ma'e umume'u xo we'o haw zo a'e.

³ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wexak ma'e ywy nànàn uzeapo ma'e paw a'e. Ume'e teko paw wanehe, ikatu ma'e wanehe, ikatu 'ym ma'e wanehe no.

⁴ Ze'eg ikatu ma'e umur zanereko haw ipyahu ma'e zanewe. Ze'eg purukutuk ma'e zanemupytu'u kar ikatu ma'e hàro re.

⁵ U ipurumu'e haw rehe uzekaiw 'ym ma'e wiko iranaiw ma'e romo a'e. Aze amo uzekaiw katu u rehe hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imume'u mehe nehe, a'e teko wiko ma'e kwaw katu har romo.

⁶ Awa ikatu ma'e hàpuz me heta tetea'u temetarer. Ikatu 'ym ma'e hemetarer werur zawaiw katu haw hàpuz me.

⁷ Ma'e kwaw katu har uze'eg mehe, umuhàmuhàz ma'e kwaw paw wà. Iranaiw ma'e nuzapo kwaw agwer ma'e wà.

⁸ Aze ikatu 'ym ma'e uzuka ma'ea'yr Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo wà, iro Tupàn pe. Aze ikatu ma'e uze'eg izupe wà, hurywete a'e.

⁹ Ikatu 'ym ma'e waneko haw iro Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe. Uzamutar katu ikatu ma'e iapo har wà.

¹⁰ Uzepyk putar pe ikatu ma'e wi uhem ma'e wanehe nehe. Aze amo na'ikatuwawahy kwaw wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imume'u haw rehe nehe, umàno putar nehe.

¹¹ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ukwaw uzeapo ma'e upaw rupi a'e, te umàno ma'e kwer wapyta haw pe uzeapo ma'e ukwaw a'e. Ni amo nupuner kwaw uma'enukwaw paw imimaw rehe izuwi wà.

¹² Awa amo wanuwi wiko wera'u ma'e a'e, aze amo umume'u hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e izupe, imume'u har na'ikatu kwaw a'e awa pe. Nuenoz pixik kwaw pureruze'egaw ma'e kwaw katu har wanupe.

¹³ Turywete haw umupuràg uzar huwa a'e. Zemu-mikahy haw uzuhaw uzar ipy'a.

¹⁴ Ma'e kwaw katu har uzeagaw amo ae ma'e ikwaw pà a'e. Iranaiw ma'e hurywete uma'e kwaw 'ymaw rehe wà.

¹⁵ Tuweharupi zawaiw katu ma'erahy ipuraraw par wanupe. Py'a hurywete ma'e hereko har waneko haw ikatuahy uzar wanupe.

¹⁶ Amo teko hemetarer 'ym ma'e ukyze Tupàn wi wà. Amo teko hemetarer katu ma'e uzemumikahy wà. A'e hemetarer 'ym ma'e heko haw ikatu wera'u a'e hemetarer katu ma'e heko haw wi a'e.

¹⁷ Zaneremiamutar wanehe we ka'a huwer i'u haw a'e, ikatu wera'u ma'ero'okwer ikatuahy ma'e i'u haw wi a'e, aze a'e ma'ero'o kwer i'u har na'iakatuwawahy kwaw uzehezehe wà.

¹⁸ Na'arewahy wikwahy ma'e wà, werur xiroxiroahy haw tuweharupi wà. Wikwahy 'ym ma'e werur zeàmà-tyry'ym 'ymaw wà.

¹⁹ Iranahy ma'e uwàxi zawaiw paw ywy nànnàn wà. Ikatu ma'e heko haw nazawaiw katu kwaw.

²⁰ Kwàkwàmo ma'e kwaw katu har umurywete kar u a'e. Ma'e kwaw 'ymar nuzekaiw kwaw uhy rehe.

²¹ Iranaiw ma'e uzemaraz uranaiw paw rehe a'e. Ma'e kwaw katu har uzapo ikatu ma'e.

²² Aze teko nuenu kwaw pureruze'egaw wà, wanemiapo ràmm nuzepo katu kwaw nehe. Aze wenu pureruze'eg ma'e tetea'u wà nehe, ikatu wanemiapo ràmm nehe.

²³ Aze amo ukwaw ze'eg iwazar haw, hurywete a'e. Ze'eg ikatu ma'e 'ar ikatu ma'e rehe har ikatuahy.

²⁴ Ma'e kwaw katu har nuwezyw kwaw mào haw piarupi. Uzeupir teko haw piarupi.

²⁵ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e weityk wiko wera'u ma'e wanàpuz a'e. Uzekaiw katu kuzà imen umào ma'e kwer hàpuz rehe.

²⁶ Ikatu 'ym ma'e wama'enukwaw paw iro Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe. Ze'eg purumurywete kar ma'e ikatu izupe.

²⁷ Aze amo uzeagaw hemetarer katu ma'e romo wiko pà a'e, ma'e rehe imunar pà a'e, omono wànàm zawaiw paw rehe a'e. Aze amo na'iakatuwawahy kwaw tuwihaw

hemu'emaw ime'eg kar haw rehe a'e nehe, a'e teko umumaw wera'u putar kwarahy wiko pà nehe.

²⁸ Teko ikatu ma'e ima'enukwaw katu amo ze'eg rehe iwazar 'ym mehe we wà. Ikatu 'ym ma'e uwazar na'arewahy wà. A'e rupi waze'eg werur zawaiw paw.

²⁹ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko muite ikatu 'ym ma'e wanuwi. Wenu ikatu ma'e izupe waze'eg mehe wà.

³⁰ Aze ereme'e amo rehe imyrypar ài nehe, eremurywete kar putar ipy'a nehe. Aze amo umume'u ikatu ma'e izeapo awer nehe, zanemurywete kar putar a'e nehe.

³¹ Aze amo umume'u neremiapo kwer ikatu 'ym ma'e newe nehe, aze ereiko tuwe a'e ma'e iapo arer romo nehe, ereata putar ma'e kwaw katu har wainuromo nehe.

³² Aze amo nuenukatu kwaw wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imume'u haw, uzapo ikatu 'ym ma'e uzeupe a'e. Aze wenu katu, wiko ma'e kwaw katu wera'u har romo.

³³ Aze amo ukyze Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wi, uzemu'e iko ma'e kwaw katu har romo weko haw rehe. Aze amo nuiko wera'u kwaw amo wanuwi, teko uze'egatu putar hehe wà nehe.

16

¹ Teko upuner wemiapo rà m imume'u haw rehe wà. Nezewe rehe we xo Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e zo umuzeapo kar.

² — Heremiapo paw ikatu, erepuner nezeupe neze haw rehe. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ukwaw tuwe ma'e rehe nepurapo wer haw nepy'a pe har a'e.

³ — Emono neze'egatu heremiapo rà m rehe nehe, ere Tupàn pe nehe. Nezewe mehe uzeapo katu putar neremiapo rà m nehe.

⁴ Ma'e iapo mehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ima'enukwaw iahtkaw rehe a'e. Iahtkaw rehe ikatu 'ym ma'e oho putar iaiw paw pe wà nehe.

⁵ Wiko weru'u ma'e paw iro Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe wà. Nuhem kwaw zepykaw wi wà nehe. Azeharomoete nuhem kwaw wà nehe.

⁶ Tupàn umunàn ikatu ma'e uzeruzar katu ma'e wane-miapo kwer a'e. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wi ukyze ma'e uhem putar ikatu 'ymaw wi wà nehe.

⁷ Aze zanereko haw ikatu Tupàn pe, umuigo kar zaneàmàtyry'ymar zanemyrypar romo a'e wà.

⁸ Aze imunar 'ym ma'e romo ereiko, aze naheta tetea'u kwaw ma'e newe, nezewe rehe we nereko haw ikatu weru'u imunar ma'e hemetarer katu ma'e heko haw wi nehe.

⁹ Teko umume'u wemiapo rà m wà. Nezewe rehe we Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko heko haw izar romo a'e.

¹⁰ Tuwihawete uze'eg Tupàn ipuner haw rupi a'e. Nuzawy kwaw upureruze'eg mehe.

¹¹ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzapo ma'e puhuz taw hexak kar haw a'e, ma'e puku haw hexak kar haw no. A'e rupi uputar hexak kar haw imunar 'ymaw rehe we.

¹² Tuwihawete nuputar kwaw ikatu 'ymaw wà. Ta'e ikatu haw umukàg tuwihawete a'e xe.

¹³ Tuwihawete hurywete ze'eg azeharomoete har henu mehe a'e. Uzamutar ze'eg ikatu ma'e imume'u har wà.

¹⁴ Aze tuwihawete wikwahy, amo umàno ru'u wà. Ma'e kwaw katu har umupytu'u kar ikwahy re.

¹⁵ Tuwihawete hurywete mehe numàno kwaw teko wà. Ikatu haw nuzawy kwaw à m à n ikyr haw ipy.

¹⁶ Ma'e kwaw katu haw ipyhykaw ikatu weru'u itazu or wi a'e. Ma'e kwaw paw hereko haw ikatu weru'u itaxig parat wi a'e no.

¹⁷ Teko imunar 'ym ma'e uhem pe ikatu 'ym ma'e wi wà. Wemiapo rehe uzekaiw ma'e uzepyro umàno haw wi.

¹⁸ Teko weraha'u haw weraha uzar uzemumaw pàwàm pe. Ipuràg weraha'u haw umu'ar kar uzar iaiw paw pe.

¹⁹ Aze amo nuiko weraha'u kwaw a'e, aze wiko hemetarer 'ym ma'e wainuromo a'e, heko haw ikatu weraha'u wiko weraha'u ma'e wanemetarer wi a'e.

²⁰ Aze amo uzekaiw upurumu'e haw rehe nehe, heko haw ikatu putar nehe. Aze amo uzeruzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e rehe nehe, hurywete putar nehe.

²¹ Py'a ma'e kwaw katu har hereko har uzekwaw kar purupe ma'ekwaw par romo. Aze neze'eg ikatu weraha'u nehe, teko uzeruzar weraha'u putar hehe wà nehe.

²² Ma'e kwaw katu haw nuzawy kwaw ma'e kwaw katu haw wamuigo kar haw. Iranaiw ma'e uzemu'e xo uranaiw haw rehe zo wà.

²³ Awa ma'e kwaw katu har ima'enukwaw katu uze'eg 'ym mehe we. A'e rupi teko uzeruzar weraha'u ize'eg rehe wà.

²⁴ Ze'eg ikatu ma'e nuzawy kwaw hàir. Hete katu i'u mehe. Upurumukàg no.

²⁵ — Ko pe ikatu ru'u aipo, i'i teko amo pe pe wà. Aze ru'u a'e pe weraha putar teko màno haw pe wà nehe.

²⁶ Awa ipuru'u wer ma'e rehe, a'e rupi ima'ereko wer. Ta'e uma'ereko uma'uhez paw imumaw pà a'e xe.

²⁷ Ikatu 'ym ma'e wekar ikatu 'ym ma'e iapo haw wà. Te waze'eg ukaz tata ài.

²⁸ Ikatu 'ym ma'e uzàmàtyry'ym teko wà. Amo wanehe uze'eg zemuteahy ma'e umuza'ak uzemuryparypar ma'e a'e wà.

²⁹ Awa ipuruzukaiw ma'e hemu'em umyrypar wanupe. Weraha pe ikatu 'ym ma'e rupi wà.

³⁰ Ezemupy'a iaiw paw rupi upuka ma'e rehe nehe, weha imuwàri har rehe nehe no. Agwer teko ipuruapo wer ikatu 'ym ma'e rehe wà.

³¹ Teko imunar 'ym ma'e upyhyk putar weko haw ipuku ma'e wemiapo kwer hekuzaromo wà nehe. Wa'aw xig ma'e nuzawy kwaw àkàg rehe har ipuner haw hexak kar haw wanupe nehe.

³² Na'arewahy ikwahy 'ymaw ikatu wera'u ipuruzukaiw paw wi a'e. Uzeruze'egaw ikatu wera'u tawhu tetea'u waneitykaw wi.

³³ Awa omomor ita'i ma'e papar haw hereko har Tupàn pe imonomono pyrer wà, ywy rehe wà, wemiapo rà m hexaexak pà wà. Nezewe rehe we xo Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e zo umuzeapo kar ma'e a'e.

17

¹ Typy'ak uxinig ma'e kwer i'u haw, py'a zeàmàtyry'ym 'ymaw rehe har, ikatu wera'u temi'u tetea'u tàpuz zeàmàtyry'ymaw pupe tynehem ma'e pupe i'u haw wi a'e.

² Uma'ereko e ma'e wiko putar uzar ta'yr maranugar haw iapo arer izar romo nehe. Izar imàno re upyhyk putar ima'e kurer ipehgwer nehe no, aze wiko ma'e kwaw katu har romo nehe.

³ Ximukatu itazu or tata pupe. Ximukatu itaxig parat tata pupe no. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e a'e ae wexak kar putar teko waneko haw azeharomoete har a'e nehe.

⁴ Ikatu 'ym ma'e uzeapyaka katu ikatu 'ym ma'e imume'u mehe wà. Hemu'em ma'e ipurenu wer temu'emaw rehe wà. Ikatu wanupe.

⁵ Aze amo uze'eg urywahyhy hemetarer 'ym ma'e rehe nehe, uze'eg zemueteahy putar wapo arer Tupàn rehe nehe. Aze amo upuraraw ma'erahy nehe, aze amo hurywete ipuraraw paw rehe nehe, Tupàn uzepyk putar a'e hurywete ma'e rehe nehe.

⁶ Wanemimino wanemiapo kwer umurywete kar wanàmuz. Wanu wanemiapo kwer umurywete kar wana'yr no.

⁷ Zawaiw katu iranaiw ma'e ikatu ma'e imume'u haw a'e. Awa purenataromo ikatu ma'e a'e, zawaiw katu weru'u hemu'emaw imume'u haw.

⁸ — Aze mo heta temetarer ihewe, apuner mo wызài teko ime'eg kar haw rehe, i'i amo wà. Tuwihaw hemu'emaw ime'eg kar haw nuzawy kwaw paze ma'e hemiapo kwer wanupe.

⁹ Aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e amo awa pe nehe, aze, a'e re, a'e awa umunàn a'e ma'e izuwi heharaz pà nehe, wexak kar putar puruamutar katu haw upy'a pe har purupe a'e nehe. Aze ima'enukwaw wi wi a'e ma'e rehe nehe, umuaiw putar uzemyrypar haw nehe.

¹⁰ Ma'e kwaw par ukwaw na'arewahy aze amo umume'u hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e izupe a'e. Aze xipetek iranaiw ma'e 100 haw, nuzemu'e kwaw inugwer izàwe.

¹¹ Teko ikatu 'ym ma'e uzapo zawaiw ma'e tuweharupi wà. A'e rupi wamàno haw ur putar purumuahy kar ma'e ài wanupe nehe.

¹² Aze ereàwàxi zàwàruhu uruxu her ma'e nehe, aze ereraha imemyr izuwi nehe, hehaite putar nezuka pà nehe. Awa ma'e kwaw 'ymar uranaiw paw ima'ema'e har iaiw weru'u a'e zàwàruhu wi a'e.

¹³ Aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e ikatu ma'e imekuzar pà nehe, numunyryk kar kwaw ikatu 'ymaw wàpuz wi nehe.

¹⁴ Zeàmàtyry'ymaw rehe izypyrogaw nuzawy kwaw ypaw iapo pyrer ipàrirogaw izeka haw ipy a'e. Ikatu weru'u mo aze mo upytu'u iaiw 'ym mehe we a'e.

¹⁵ Mokok ma'e iro Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe. 1. Ikatu 'ym ma'e iapo 'ymar rehe tuwihaw wazepykaw. 2. Ikatu 'ym ma'e iapo har rehe tuwihaw wazepyk 'ymaw.

¹⁶ Iranaiw ma'e upuner wemetarer imono haw rehe ma'e kwaw katu haw imekuzar pà. Omono e wemetarer. Nukwaw pixik kwaw ma'e a'e.

¹⁷ Nemyrypar neamutar katu tuweharupi. Iaiw paw nerehe i'ar mehe nemyrypar uzeapo neryky'yr romo.

¹⁸ Xo iranaiw ma'e zo uzemono wapi har inewer haw imekuzar àwàm imume'u har romo.

¹⁹ Teko ikatu 'ym ma'e izeàmàtyry'ym wer wà. Wemiapo kwer ikatu haw tuweharupi imume'u har uzàn oho iko iaiw paw kutyr wà.

²⁰ Ikatu 'ym ma'e rehe ima'enukwaw ma'e a'e wà, ikatu 'ym ma'e rehe uze'eg ma'e a'e wà no, nupuner kwaw ikatu ma'e hàro haw rehe wà. Xo iaiw paw zo ur putar wanupe nehe.

²¹ Ma'e kwaw 'ymar wanu pe xo zemumikahy haw zo heta. Xo ma'erahy zo upuraraw wà.

²² Turywete haw umukàg uzar. Tuweharupi zemumikahy haw nuzawy kwaw tuweharupi màno etea'i haw.

²³ Tuwihaw imunar ma'e uzeme'eg temetarer rehe wà. A'e rupi purehe izepykaw na'ikatu kwaw.

²⁴ Katu haw hereko har wekar ma'e kwaw katu haw. Iranaiw ma'e nukwaw kwaw wemimutar.

²⁵ Ta'yr ma'e kwaw par 'ym wiko zemumikahy haw romo u pe. Wiko iro ma'e romo uhy pe.

²⁶ Na'ikatu kwaw awa ikatu ma'e rehe zepykaw hemetarer ipyro haw. Na'ikatu kwaw tuwihaw teko imunar 'ym ma'e wanehe zepykaw.

²⁷ Uze'eg heruze'egar a'e wiko ma'e kwaw katu har romo a'e. Na'arewahy wikwahy 'ym ma'e wexak kar uma'e kwaw paw purupe.

²⁸ Te iranaiw ma'e nuzawy kwaw ma'e kwaw katu har a'e, aze nuze'eg kwaw a'e.

18

¹ Aze amo naheko wer kwaw amo wanehe we, xo weko haw rehe zo uzekaiw a'e. Aze teko umume'u ikatu ma'e hemiapo ràmm izupe wà, nuenu katu kwaw a'e.

²Iranaiw ma'e na'izemu'e wer kwaw. Xo uma'enukwaw paw rehe zo ipurumume'u wer.

³Ikatu 'ym ma'e iro purupe wà. Uwer imuaiw par imaranugar wà.

⁴Teko waze'eg ohoete yryhu ài. Ma'e kwaw katu har waze'eg nuzawy kwaw yrykawhu typaw pixik 'ym ma'e ràm.

⁵Na'ikatu kwaw ikatu 'ym ma'e iapo har hemiapo kwer rehe zaneze'egatu haw. Tuwe tuwihaw uzepyk hehe a'e. — Erezapo ikatu 'ym ma'e ne, aze tuwihaw i'i iapo 'ymar pe wà, ikatu 'ym ma'e uzapo a'e wà.

⁶Aze iranaiw ma'e uzypyrog amo iàmàtyry'ym pà, — Hepetek pe nehe, i'i iko purupe.

⁷Iranaiw ma'e ize'eg mehe umuaiw weko haw. Ize'eg nuzawy kwaw purupyhykaw izupe. Uzepyhyk kar ipupe.

⁸Ze'eg zemuteahy haw hete katu temi'u ài. Ikatuahy i'u mehe.

⁹Uma'ereko ma'e upytu'u tetea'u ma'e a'e, wiko ikatu ma'e ihaw par hehe we har romo a'e.

¹⁰Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e her nuzawy kwaw tàpuz iaiha ma'e zauxiapekwer imimaw a'e. Teko ikatu ma'e upuner ipupe uzepyro haw rehe wà.

¹¹— Heremetarer hepyro iko a'e, i'i hemetarer katu ma'e uzeupe. Heta pàrirogaw iaiha ma'e tàtà ma'e tawhu iwyr. Nuzawy kwaw heremetarer, i'i uzeupe. — Hepyro putar nehe, i'i uzeupe.

¹²Teko wiko wera'u ma'e wata oho waiko iaiw paw kutyr wà. Teko uze'egatu wiko wera'u 'ym ma'e wanehe wà.

¹³Aze amo uwazar amo ize'eg henu 'ym mehe we nehe, iranaiw ma'e romo weko haw wexak kar putar iko purupe nehe. Werur putar maranugar haw iko uzeupe nehe.

¹⁴Ima'eahy ma'e heko wer tuwe a'e. A'e rupi numàno kwaw. Aze upytu'u weko wer ire, naheta kwaw hàro haw.

¹⁵ Ma'e kwaw katu har izemu'e wer ma'e rehe tuweharupi. — Hepurukwaw wer ipyahu ma'e rehe, i'i uzeupe.

¹⁶ Aipo neze'eg wer tuwihaw pe. Eraha ma'e izupe imono pyràm nehe. A'e mehe nazawaiw kwaw newe nehe.

¹⁷ Tuwihaw wenu putar nemyrypar a'e wà nehe. — Kwa, ikatu aipo, i'i putar tuwihaw newe wà nehe. A'e re wenu putar nemyrypar 'ym wà nehe. — Màràzàwe tuwe aipo pa, i'i putar wanenu mehe wà nehe.

¹⁸ Aze ikàg ma'e uzàmàtyry'ym amo ikàg ma'e tuwihaw wanenataromo nehe, aze tuwihaw nukwaw kwaw wemimume'u ràm wà nehe, upuner ita'i Tupàn pe imono pyrer ma'e papar haw hereko har imomor haw rehe wà nehe. A'e mehe ukwaw putar wemiapo ràm wà nehe.

¹⁹ Zawaiw katu tàpuz tàtà ma'e zauxiapekwer imimaw heitykaw. Aze ereze'eg zemueteahy nemyrypar pe nehe, upytu'u putar nemyrypar romo wiko re nehe. Nemyrypar romo imuigo kar wi haw zawaiw katu wera'u tàpuz tàtà ma'e heitykaw. Zeàmàtyry'ymaw umuaiw zemuryparypar haw.

²⁰ Wyzài ikatu 'ym ma'e neremimume'u kwer uzewyr putar newe nehe.

²¹ Neremimume'u upuner teko wapyro haw rehe màno haw wi. Upuner màno haw pe wamono kar haw rehe no. A'e rupi ezekaiw katu neze'eg àwàm rehe nehe. A'e mehe ikatu ma'e uzeapo putar newe nehe.

²² Aze amo wexak wemireko ràm, wexak turywete haw. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umur uze'egatu hehe.

²³ — Aipo apuner heze'egaw rehe, i'i hemetarer 'ym ma'e. Hemetarer katu ma'e uwazarahy amo ize'eg izupe.

²⁴ Amo zemuryparypar haw upaw na'arewahy. Nemyrypar azeharomoete har neamutar katu wera'u uwywyr wi a'e.

19

¹ Hemetarer 'ym ma'e, imunar 'ym ma'e romo zanereko haw ikatu wera'u hemu'em ma'e iranaiw ma'e romo zanereko haw wi.

² Na'ikatu kwaw ma'e iapo haw nema'enukwaw 'ym mehe. Aze nehem wer na'arewahy, erepia putar nehe.

³ Ma'e kwaw 'ymaw umu'ar kar teko iaiw paw pupe wà. Nezewe rehe we, — Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzapo ikatu 'ym ma'e ihewe a'e, i'i a'e teko wà.

⁴ Hemetarer katu ma'e uzapo teko tetea'u umyrypar romo wà. Hemetarer 'ym ma'e imyrypar naheta tete kwaw wà. Nezewe rehe we imyrypar utyryk izuwi wà.

⁵ Tuwihaw wanenataromo hemu'em ma'e nupuner kwaw zepykaw wi uhemaw rehe nehe.

⁶ Teko paw uzeagaw tuwihaw wamurywete kar pà wà. Teko paw heko wer ma'e imur e har wamyrypar romo wà.

⁷ Teko uze'eg zemueteahy te uwywyr rehe wà, aze tywyr wiko hemetarer 'ym ma'e romo. A'e rupi, aze imyrypar utyryk izuwi, nazanepytuhegatu kwaw. Ikene'o umyrypar wanekar mehe. Nuzekaiw kwaw hehe wà.

⁸ Ma'e kwaw katu haw hekar har uzamutar weko haw a'e. Aze amo ima'enukwaw katu ma'e iapo 'ym mehe we nehe, wexak putar turywete haw nehe.

⁹ Aze amo hemu'em tuwihaw wanenataromo, uzepyk hehe wà. Uzuka kar azeharomoete wà.

¹⁰ Na'ikatu kwaw iranaiw ma'e temetarer tetea'u in-
uromo waneko haw. Aze uma'ereko ma'e weruze'eg
tuwihaw wà, nezewe haw na'ikatu kwaw.

¹¹ Teko ma'e kwaw par nuikwahy kwaw na'arewahy. Aze amo uzapo ikatu 'ym ma'e izupe, umunàn hemiapo kwer a'e, ikàgaw hexak kar pà nezewe a'e.

¹² Tuwihawete ikwahy haw nuzawy kwaw zàwàruhu iriàw ikororo haw. Ikatu haw nuzawy kwaw zuwiri ka'api'i rehe har.

13 Ta'yr ma'e kwaw 'ymar upuner u heraha haw rehe iaiw paw pe. Hemireko tuweharupi umen iàmàtyry'ymar nuzawy kwaw 'y utykyr ire upytu'u 'ym ma'e.

14 Awa upuner tàpuz ipyhykaw rehe u wi uhy wi. Upuner temetarer ipyhykaw rehe nezewe no. Xo Tupàn zo upuner hemireko ma'e kwaw par imono haw rehe izupe.

15 Iranahy ma'e uker tetea'u ma'e ima'uhez putar iahykaw rehe.

16 Tupàn ze'eg heruzar har umumaw wera'u kwarahy wiko pà heruzar 'ymar wanuwi a'e. Ipurumu'e haw rehe uzekaiw 'ym ma'e umàno putar nehe.

17 Ma'e hereko 'ymar pe ikatu ma'e iapo haw nuzawy kwaw ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe imono haw. Umur putar zaneremiapo kwer hekuzar nehe.

18 Emume'u nera'yr wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wanupe nehe, wanupànupà pà nehe. Upyahu mehe we upuner ikatu ma'e ikwaw paw rehe wà. Ezuka zo wanupànupà haw pupe ne wà nehe.

19 Aze amo wikwahy e na'arewahy nehe, tuwe upuraraw ma'erahy wemiapo kwer hemimur arer rehe nehe. Aze pitài haw erepytywà, uzemupytu'u kar putar newe tuweharupi nehe.

20 Einu katu pureruze'egaw nehe. Ezemuhyk ma'e rehe nezemu'e pà nehe. Nezewe mehe amo 'ar mehe ereiko putar ma'e kwaw katu har romo nehe.

21 Teko umume'u wemiapo rà m tetea'u wà. Xo Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e zo umuzeapo kar ma'e.

22 Nezewe za'e zanemyrypar wanupe. — Tuwe nupuir kwaw zanewi wà nehe. Hemetarer 'ym ma'e romo heko haw ikatu wera'u hemu'em ma'e romo heko haw wi.

²³ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wi ukyze ma'e umu-maw putar kwarahy tetea'u wiko pà nehe. Hurywete putar nehe. Naheta kwaw iaiw paw heko haw rehe nehe.

²⁴ Amo iranahy ma'e na'ipurumur wer kwaw te wemi'u rà m rehe uzuru pupe wà. — Ipuhuz katu, i'i uzeupe wà.

²⁵ Tuwe amo uzepyk wiko wera'u ma'e wanuwi wà nehe. Nezewe mehe teko ikàg 'ym ma'e ukwaw putar ukàg 'ymaw wà nehe. Ma'e kwaw katu har ukwaw wera'u ma'e, aze amo umume'u hemiawy kwer izupe wà.

²⁶ Aze amo upuraraw kar ma'erahy u pe, aze omono kar uhy wàpuz wi, wiko maranugar haw herur har romo a'e, werur iaiw paw weko haw pe.

²⁷ Hera'yr, aze erepytu'u ma'e rehe nezemu'e re nehe, na'arewahy nereharaz putar neremigwaw wi nehe.

²⁸ Tuwihaw wanenataromo hemu'em ma'e uze'eg ury-wahyahy katu haw rehe a'e wà. Ikatu 'ym ma'e ipuruapo wer tuwe ikatu 'ygwer rehe wà.

²⁹ Amo 'ar mehe amo wanehe upuka ma'e wenu putar wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imume'u haw wà nehe. Amo uzepyk putar ma'e kwaw par 'ym wanehe nehe.

20

¹ Uka'u ma'e uze'egahy wahy haw rupi amo wanehe uze'eg urywahyahy pà wà. Aze kàwiahya wiko amo awa izar romo nehe, a'e awa nuiko pixik kwaw ma'e kwaw katu har romo nehe.

² Tuwihawete ikwahy haw nuzawy kwaw zàwàruhu ikororo haw. Aze amo umuikwahy kar tuwihawete nehe, uzezuka kar putar ru'u izupe nehe.

³ Wyzài iranaiw ma'e upuner zeàmàtyry'ymaw iapo haw rehe. Aze amo utyryk a'e zeàmàtyry'ymaw wi nehe, zaze'egatu a'e teko rehe nehe.

⁴ Uma'ereko ma'e iranahy ma'e a'e, aze nuweruwaruwak kwaw uiwy i'ar mehe, nopo'o kwaw ma'e nehe.

⁵ Amo ima'enukwaw paw nuzawy kwaw 'y ytyzuzàmaw ohoete ma'e pupe har. Ma'e kwaw katu har ukwaw henuhemaw a'e.

⁶ — Aiko ikatu ma'e romo ihe. Napuir kwaw hemyrypar wanuwi ihe, i'i teko paw uzeupe wà. Ezeagaw ikatu ma'e azeharomoete har hexakaw rehe nehe.

⁷ Aze awa wiko imunar 'ym ma'e romo nehe, aze ikatu tuwe a'e nehe, ta'yr hurrywete putar wà nehe.

⁸ Aze tuwihawete wapyk amo hemiapo kwer imume'u haw henu pà nehe, na'arewahy wexak putar ikatu 'ymaw nehe.

⁹ — Nazapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e ihe, aipo amo upuner u'e haw rehe. — Atyryk heremiapo ikatu 'ym ma'e wi ihe, aipo upuner u'e haw rehe.

¹⁰ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e na'iakatuwawahy kwaw puku haw hexak kar haw imunar ma'e rehe a'e, puhuz taw hexak kar haw imunar ma'e rehe a'e no.

¹¹ Kwarer wexak kar weko haw wemiapo pupe. Xixak hemiapo kwer. Nezewe mehe xikwaw ikatu ma'e romo heko haw. Xikwaw ikatu 'ym ma'e romo heko haw no.

¹² Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umur zanereha zanewe a'e. A'e rupi zapuner ma'e hexakaw rehe. Umur zaneapyakwar zanewe no. A'e rupi zapuner ma'e henu haw rehe no.

¹³ Aze eremumaw ne'ar neker pà nehe, iahtykwaw rehe ereiko putar hemetarer 'ym ma'e romo nehe. Ema'ereko nehe. A'e mehe neremi'u ràm uhyk putar tuwe newe nehe.

¹⁴ — Hekuzar katu a'e, i'i ime'eg kar har a'e. Ime'eg kar ire uze'eg oho umyrypar wanupe. — Nahekuzar katu kwaw. Imunar haw ài, i'i wanupe.

¹⁵ Heta tetea'u itazu or. Heta tetea'u amo ita hekuzar katu ma'e no. Aze amo uze'eg uma'ekwaw katu haw rupi, nuzawy kwaw ita hekuzar katu ma'e azeharomoete a'e.

¹⁶ Aze amo uzemono wemigwaw 'ym pe inewer haw imekuzar àrà̀m romo nehe, tuwe omono ukamir wemetarer hekuzaromo nehe.

¹⁷ Aze amo imunar temi'u rehe nehe, a'e temi'u hete katu ru'u nehe. I'u re uzeapo putar ywyxig romo izuru pupe nehe.

¹⁸ Ekar pureruze'egaw ikatu ma'e nehe. Nezewe mehe ereiko katu putar nehe. Aze erezàmàtyry'ym amo ywy rehe har ne wà nehe, nema'enukwaw katu neremiapo rà̀m rehe neho 'ym mehe we nehe.

¹⁹ Uze'eg zemueteahy tetea'u ma'e umuhàmuhàz ze'eg ikwaw pyr 'ym purupe. A'e rupi epyta multe uze'eg tetea'u ma'e wanuwi nehe.

²⁰ Aze eremono ze'egaiw neru rehe nehy rehe nehe, nereko haw uwew putar tatainy ipytunaw rehe har à̀i nehe.

²¹ Aze teko omono'og temetarer tetea'u uma'ereko 'ym pà wà, a'e temetarer na'ikatu kwaw a'e teko wanupe nehe.

²² Ezepyk zo amo wanehe nehe. Ezeruzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e rehe nehe. A'e ae uzepyk putar purehe neremipuraraw kwer hekuzaromo nehe.

²³ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e na'iakatuwawahy kwaw puku haw hexak kar haw imunar ma'e hereko har wanehe, puhuz taw hexak kar haw imunar ma'e hereko har wanehe no.

²⁴ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko zaneho haw izar romo a'e. Nazapuner kwaw zanereko haw ikwaw katu haw rehe.

²⁵ Ma'e Tupàn pe imume'u 'ym mehe we nema'enukwaw katu nehe. Aze mo nan, erepuner mo nezemumikahy haw rehe a'e re nehe.

²⁶ Tuwihawete ma'e kwaw katu har wexak ikatu 'ym ma'e iapo har wà. Uzeyk hehe ipuhareko 'ym pà.

²⁷ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e omono ma'e kwaw paw purupe a'e. Omono ikatu 'ym ma'e wi tyrykaw ikwaw paw wanupe no. Ni amo nupuner kwaw uzeàmimaw rehe uzewi wà.

²⁸ Tuwihaw wiko wi wi teko waneruze'egar romo a'e, aze uzamutar wemiruze'eg a'e wà, aze weruze'eg teko katu haw rehe a'e wà.

²⁹ Ipyahu ma'e ipuràgeteahy a'e wà, ta'e ikàg a'e wà xe. Tua'uhez ma'e ipuràgeteahy a'e wà, ta'e wa'aw xigatu a'e xe.

³⁰ Zepykaw umukatu ikatu 'ymaw. Umukatu zanepy'a no.

21

¹ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umuyryk kar yryhu. Nazawaiw kwaw izupe. Nezewegatete wiko tuwihawete ipy'a izar romo no.

² — Heremiapo paw ikatu, aze ere nezeupe, nema'enukwaw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e rehe nehe. Ukwaw neremiapo putar haw a'e. Aze ikatu, ukwaw. Aze iaiw, ukwaw no.

³ Ezapo ikatu ma'e nehe. Erereko katu amogwer wà nehe. Ta'e nezewe iapo haw ikatu wera'u Tupàn pe henataromo ma'ea'yr penemizuka wi a'e.

⁴ Heko wera'u haw uzeapo ikatu 'ym ma'e wazar romo. Agwer ma'e na'ikatu kwaw Tupàn pe.

⁵ Aze amo ima'enukwaw katu wemiapo ràm rehe, uhyk tuwe putar ma'e izupe nehe. Aze amo uzapo ma'e uma'enukwaw 'ym pà nehe, iahykaw rehe hemi'u nuhyk kwaw izupe nehe.

⁶ Aze amo imunar temetarer tetea'u rehe, upaw hemetarer na'arewahy. Nuzawy kwaw puruzuka haw izupe.

⁷ Wapuruzuka haw umumaw ikatu 'ym ma'e wà. Ta'e hekyty'ym ikatu ma'e iapo pà wà xe.

⁸ Ikatu 'ym ma'e iapo arer wata pe ikatu 'ym ma'e rupi. Ikatu ma'e uzapo ikatu ma'e.

⁹ Ikatu wera'u katu pe zanereko haw tàpuz pupe kuzà zaneàmàtyry'ymar rehe we zanereko haw wi.

¹⁰ Ikatu 'ym ma'e ipuruapo wer tuwe ikatu 'ymaw rehe wà. Nupuhareko kwaw ni pitài teko wà.

¹¹ Aze tuwihaw uzepyk amo uze'eg urywahyahy ma'e rehe, ma'e kwaw 'ymar uzemu'e a'e ma'e rehe wà. Aze amo umu'e ma'e kwaw katu har amo ma'e rehe wà, ima'ekwaw paw uhua'u wera'u kury.

¹² Tupàn a'e, ikatu a'e. Ume'e ikatu 'ym ma'e wanehe. Umu'ar kar iaiw paw pupe wà.

¹³ Aze hemetarer 'ym ma'e uhapukaz uma'uhez taw wi nehe, aze amo na'ipurenu wer kwaw hehe nehe, amo 'ar mehe a'e ae uhapukaz putar a'e nehe no. Ni amo nuenu kwaw wà nehe no.

¹⁴ Aze amo wikwahy newe nehe, emono e ma'e izupe amo wanupe imume'u 'ym pà nehe. Na'e ikwahy haw upaw putar nehe.

¹⁵ Aze tuwihaw upurereko katu haw rupi a'e, ikatu ma'e hurywete a'e wà. Ikatu 'ym ma'e ukyze katu izuwi wà.

¹⁶ Aze amo utyryk ma'e kwaw paw wi, a'e teko wata oho iko màno haw kutyr.

¹⁷ Wemimutar rupi wiko ma'e ima'e a'e nehe, nuhyk kwaw izupe a'e nehe. Aze amo uzamutar win a'e nehe, aze uzamutar temi'u ikatuahy ma'e a'e nehe, nuiko pixik kwaw hemetarer katu ma'e romo nehe.

¹⁸ Teko imunar 'ym ma'e uzepyro ma'e wi ukyze katu haw wi wà. Ikatu 'ym ma'e upuraraw ma'erahy wanekuzaromo wà.

¹⁹ Aze ereiko kuzà neàmàtyry'y-mar ipyr tuweharupi, aze ereiko kuzà newe uze'egahy ma'e ipyr, ikatu wera'u mo ywyxiguhu rehe nereko haw.

²⁰ Awa ma'e kwaw par ima'e uhyk tuwe izupe. Hemetarer katu a'e. Ma'e kwaw 'ymar nuiko kwaw izàwe, ta'e hemetarer hemimono'og paw uhem ipo wi a'e xe.

²¹ Puramutar ma'e ikatu ma'e umumaw putar kwarahy tetea'u wiko pà nehe. Teko uzeruze'egatu putar a'e awa rehe wà nehe. Wereco katu putar wà nehe.

²² Teko ma'e kwaw par upuner tawhu heitykaw rehe. Aze zauxiapekwer ikàg ma'e uzekaiw tawhu rehe wà, nezewe rehe we upuner wà. A'e pe har uzeruzar pàrirogaw iaiha ma'e rehe wà. Ma'e kwaw par upuner heitykaw rehe.

²³ Aze nezepyro wer zawaiw paw wi nehe, ezekaiw neze'eg àwàm rehe nehe.

²⁴ Aze awa wiko wera'u amo wanuwi nehe, aze werekoaiwete wà nehe, — Uze'eg urywahyhy ma'e a'e, za'e izupe.

²⁵ Iranahy ma'e a'e, umàno ma'e tetea'u iputar pà a'e, ta'e na'ima'ereko wer kwaw wikuwe mehe a'e xe.

²⁶ Umumaw 'ar katu wemimutar rehe ima'enukwaw pà. Awa ipy'a ikatu ma'e hereko har ima'e uhyk izupe. Upuner ikurer imono haw rehe amo pe. Hurywete imono mehe.

²⁷ Aze ikatu 'ym ma'e uzuka ma'ea'yr Tupàn henataromo wà, a'e teko iro izupe wà. Aze ukatu 'ymaw rupi werur a'e ma'e wà, iro tuwe Tupàn pe wà.

²⁸ Aze amo hemu'em tuwihaw wanenataromo nehe, tuwihaw uzuka kar putar a'e teko a'e wà nehe. Ize'eg rehe uzeruzar ma'e uzemumaw putar tuweharupi nehe.

²⁹ Awa ikatu ma'e uzeruzar uzehe a'e. Ikatu 'ym ma'e umume'u mua'u uzehe uzeruzar haw.

³⁰ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e a'e, ikàg wera'u ma'ekwaw katu haw wi a'e, ma'e kwaw paw wi a'e no.

³¹ Zauxiapekwer umuàgà'ym kawaru zeàmà-tyry'ymawhu pe waneraha pà wà. Xo Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e zo umur wàmàtyry'ymar waneitykaw a'e zauxiapekwer wanupe a'e.

22

¹ Her ikatu ma'e ikatu wera'u temetarer tetea'u wi a'e. Aze teko uze'egatu nerehe wà, waze'egatu haw hekuzar katu wera'u itaxig parat wi a'e, itazu or wi a'e no.

² Hemetarer katu ma'e nuzawy kwaw hemetarer 'ym ma'e. Ta'e mokoz wiko Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hemiapo kwer romo wà xe.

³ Teko ma'e kwaw par wexak uzezuka àwàm a'e. A'e rupi uzeàmim oho. Ma'e kwaw par 'ym oho uzezuka àwàm huwake. A'e rupi uzemumaw kar oho.

⁴ Aze awa ukyze Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wi nehe, aze nuiko wera'u kwaw amo wanuwi nehe, a'e awa omono'og putar temetarer nehe. Teko umume'u putar ikàgaw wà nehe. Umumaw putar kwarahy tetea'u wiko pà nehe no.

⁵ Heta puruzuka haw teko ikatu 'ym ma'e wanape rupi. Zawaiw katu wata haw. Aze amo heko wer nehe, utyryk putar wanuwi nehe.

⁶ Emu'e kwarer pe ikatu ma'e rupi iho haw rehe nehe. A'e mehe wikuwe mehe we nuhem pixik kwaw izuwi nehe.

⁷ Hemetarer katu ma'e wiko hemetarer 'ym ma'e wazar romo wà. Temetarer imuzewyr kar pyràm imono arer wiko ipyhyk arer izar romo.

⁸ Aze amo uzutym ikatu 'ymaw nehe, opo'o putar iaiw paw nehe. Purehe iakatuwawahy 'ymaw uzepyk putar hehe nehe, iakatuwawahy 'ym ma'e rehe nehe.

⁹ Tupàn omono putar uze'egatu puruamutar ma'e wanehe, ta'e omono wemi'u ikurer hemetarer 'ym ma'e wanupe xe.

¹⁰ Emono kar teko wiko wera'u ma'e nezewi nehe. Nezewe mehe upaw putar zeàmàtyry'ymaw nehe. Upaw putar ze'eg ahyahy haw nehe no, ze'eg urywahyhy haw nehe no.

¹¹ Aze amo uzamutar temu'em 'ymaw nehe, aze ukwaw uze'egatu haw nehe, a'e mehe wiko putar tuwihawete imyrypar romo nehe.

¹² Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ume'egatu a'e. Uzekaiw katu ze'eg azeharomoete har rehe. Umuaiw hemu'em ma'e wanemiapo rà̀m.

¹³ Iranahy ma'e upyta wàpuz me. — Aze ahem nehe, zàwàruhu hepyhyk putar nehe, i'i mua'u uzeupe.

¹⁴ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzapo amo teko iro ma'e wapyhykaw. Awa wemireko 'ym puhe uker ma'e u'ar putar a'e arapuk pupe wà nehe. Kuzà umen 'ym puhe uker ma'e u'ar putar a'e pe wà nehe no.

¹⁵ Kwarearer paw uzapo uranaiw paw wà. Aze ximukatu wanemiapo nehe, wanehe zazepyk pà nehe, ukwaw putar weko katu haw wà nehe.

¹⁶ Aze amo uzeapo hemetarer katu ma'e romo hemetarer 'ym ma'e wanehe umunar pà nehe, uzeapo putar hemetarer 'ym ma'e romo iahtkaw rehe nehe. Aze amo uzeapo hemetarer katu ma'e romo ma'e imono e pà amo hemetarer katu ma'e wanupe nehe, uzeapo putar hemetarer 'ym ma'e romo iahtkaw rehe nehe no.

Ma'e kwaw katu har 30 wapureruze'egaw

¹⁷ Ezekaiw katu heze'eg rehe nehe. Urumu'e putar ma'e kwaw katu har waze'eg rehe ihe nehe. Ezemu'e wapurumu'e haw rehe nehe. ¹⁸ Aze nema'enukwaw hehe nehe, nerurywete putar nehe. Aze eremume'u nehe,

nerurywete putar nehe no. ¹⁹ Urumu'e a'e ze'eg xirogatu rehe ihe nehe kury. Nezewe mehe erezeruzar putar Tupàn rehe nehe. ²⁰ Amuapyk 30 ze'eg xirogatu ma'e pape rehe newe ihe. Nemu'e putar ma'e kwaw paw rehe nehe. Nemu'e putar pureruze'egaw ikatu ma'e rehe nehe no. ²¹ Nepytywà putar nehe. A'e rupi erekwaw putar ikatu ma'e iapo haw nehe. Erekwaw putar ikatu 'ymaw wi netyrykaw rehe nehe no. Nezewe mehe nehe, nerehe wapuranu mehe wà nehe, erekwaw putar waze'eg iwazar katu haw rehe wanupe nehe. Ze'eg xirogatu 1 haw.

Ze'eg xirogatu 1 haw

²² Nazawaiw kwaw ma'e epyro haw hemetarer 'ym ma'e wanuwi. Nezewe rehe we epyro zo wanuwi nehe. Tuwihaw wanenataromo waho mehe naheta kwaw wakatu haw imume'u har wanupe wà. Nezewe rehe we epyro zo wama'e wanuwi nehe. ²³ Ta'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umume'u putar waneko haw a'e nehe xe. Uzuka putar wazuka àwàm imume'u har wà nehe no.

Ze'eg xirogatu 2 haw

²⁴ Ezemuryparypar zo na'arewahy wikwahy ma'e wanehe nehe, puruzukaiw ma'e wanehe nehe no. ²⁵ Ereiko putar ru'u wazàwe nehe. A'e re nerepuner kwaw ru'u a'e iaiw paw wi netyrykaw rehe nehe.

Ze'eg xirogatu 3 haw

²⁶ Eiko zo amo inewer haw imekuzar àwàm imume'u har romo nehe. ²⁷ Aze nupuner kwaw inewer haw imekuzar haw rehe nehe, temetarer izar ur putar newe nehe. Aze nerepuner kwaw inewer haw imekuzar haw rehe nehe, izar weraha putar nema'e paw newi nehe, te nerupaw weraha putar nehe.

Ze'eg xirogatu 4 haw

²⁸ Kwehe mehe neipy umupu'àm ywyzaw hexak kar haw imono ywy rehe wà. Emunyryk kar zo a'e hexak kar haw henaw wi nehe.

Ze'eg xirogatu 5 haw

²⁹ Amo teko uzapokatu uma'ereko haw wà. Aipo erekwaw amo. Agwer teko ikatu wera'u amo teko tetea'u wanuwi a'e wà. Erekwaw ikatu wera'u ma'e romo waneko haw. Upuner tuwihawete wanehe we weko haw rehe wà.

23

Ze'eg xirogatu 6 haw

¹ Aze eremai'u eho amo tuwihaw ipyr nehe, nereharaz zo ikàgaw wi nehe. ² Aze umai'u wera'u ma'e romo ereiko nehe, ezeruze'eg hàpuz me nehe. ³ Emai'u zo na'arewahy nehe, temi'u ikatu ma'e newe imur pyrer i'u mehe nehe. Aze ru'u hemu'em iko newe nehe.

Ze'eg xirogatu 7 haw

⁴ Ezezuka zo nema'erekoahy pà nehe, hemetarer katu ma'e romo nezemuigo kar pà nehe. ⁵ Nema'enukwaw tetea'u zo temetarer rehe nehe. Neremetarer upuner ukàzymaw rehe na'arewahy nehe. Uzeapo putar ipepo hehe nehe. Uwewe putar multe wiràhu ài nehe.

Ze'eg xirogatu 8 haw

⁶ Emai'u zo ma'e hereko 'ymar hàpuz me nehe. Ezàn zo hemi'u ikatu ma'e hàpuz me har i'u pà nehe. ⁷ — E'u amo nehe, i'i mua'u putar newe a'e nehe. Nuputar kwaw i'u haw ta'e iànàm ima'uhez a'e wà xe. ⁸ Nehuhuk wer putar nehe. Erehuhuk putar neremi'u kwer imuzewyr pà nehe. Neze'egatu awer paw ukàzym e.

Ze'eg xirogatu 9 haw

⁹ Eze'eg zo iranaiw ma'e pe nehe. Ta'e erekwaw ma'e ne xe. Nukwaw kwaw ma'e a'e. Nuzekaiw kwaw nema'e kwaw paw rehe nehe.

Ze'eg xirogatu 10 haw

¹⁰ Emunyryk kar zo ywyzaw hexak kar har kwehe arer nehe. Epyhyk zo ywy teko tu 'ym ma'e wanuwi nehe, ihy 'ym ma'e wanuwi nehe no. ¹¹ Tupàn wiko tu 'ym ma'e wanehe ihy 'ym ma'e wanehe uzekaiw ma'e romo a'e. Uzekaiw putar wanehe nehe. Aze erezapo ikatu 'ym ma'e wanupe nehe, uzepyk putar nerehe nehe.

Ze'eg xirogatu 11 haw

¹² Ezekaiw katu teko waze'eg rehe nemu'e mehe nehe. Ezemu'e katu ma'e paw rehe nehe.

Ze'eg xirogatu 12 haw

¹³ Aze kwarer uzapo ikatu 'ym ma'e nehe, ekwaekwar hehe nehe. Kuzàtài nezewegatete nehe no. Nepo pupe hehe nekwar haw nuzuka kwaw nehe. ¹⁴ Azeharomoete, aze erekwar ikatu 'ym ma'e hemiapo kwer rehe nehe, erepuner màno haw wi ipyro haw rehe nehe.

Ze'eg xirogatu 13 haw

¹⁵ Hera'yr. Aze ereiko ma'e kwaw katu har romo nehe, herurywete putar nehe. ¹⁶ Ma'e kwaw katu haw rupi neze'eg mehe herurywete putar teko wanenataromo nehe.

Ze'eg xirogatu 14 haw

¹⁷ Nerewyrowyroahy zo ikatu 'ym ma'e wanehe nehe. Ezeagaw Tupàn imuwete katu haw rehe nekwarahy nànnàn nehe. Ezeagaw heruzar haw rehe tuweharupi nehe. ¹⁸ Nezewe mehe ikatuahy putar nereko haw nehe. Nerepytu'u kwaw ikatu ma'e hàro re nehe no.

Ze'eg xirogatu 15 haw

¹⁹ Ezeapyaka katu nehe, hera'yr. Eiko ma'e kwaw katu har romo nehe. Nema'enukwaw katu neremiapo ràm rehe nereko àwàm rehe nehe. ²⁰ Eata zo uka'u ma'e wanupi nehe. Eata zo umai'u tetea'u ma'e wanupi nehe no. ²¹ Ta'e uka'u ma'e a'e wà xe, wiko uker pà a'e wà xe. Umai'u tetea'u ma'e wiko nezewegatete har romo a'e wà no. Iahykaw rehe wanemetarer upaw putar nehe. Xo pàn imu'i pyrer umunehew ukamir romo a'e mehe wà nehe.

Ze'eg xirogatu 16 haw

²² Einu katu neru ze'eg nehe. Ta'e neru umur nereko haw newe a'e xe. Nehy ihya'uhez mehe eze'eg ze-mueteahy zo hehe nehe. ²³ Aze erexak ikatu ma'e ereme'eg kar a'e ma'e. Nezewegatete epyhyk ze'eg azeharomoete har nehe, epyhyk ma'e kwaw katu haw nehe no, epyhyk purumu'e haw nehe no, epyhyk ma'e kwaw paw nehe no. A'e re eme'eg zo ni amo nehe. ²⁴ Awa wa'yr ikatu ma'e ma'e kwaw katu har hereko har hurywete putar nehe. Umume'u putar ikatu haw purupe nehe. ²⁵ Ezapo ikatu ma'e eho iko nehe. Nezewe mehe neru hurywete putar nerehe nehe. Emurywete kar nehy nezewegatete nehe no.

Ze'eg xirogatu 17 haw

²⁶ Hera'yr. Ezekaiw katu heze'eg rehe nehe. Tuwe nereko àwàm nuzawy kwaw hereko awer nehe. ²⁷ Kuzàwyzài a'e wà, kuzà umen 'ym wapuhe oho ma'e a'e wà, nuzawy kwaw puruzuka haw iaiw ma'e a'e wà. Awa nuhem kwaw wanuwi wà. ²⁸ Nuzawy kwaw imunar ma'e wà. Wàro wemipyhyk ràm wà. Umuigo kar awa tetea'u wemireko 'ym puhe oho ma'e romo wà.

Ze'eg xirogatu 18 haw

²⁹ Mo uhapukaz uwahy mehe wà. Mo uzemumikahy wà. Mo wiko amogwer wàmàtyry'ym pà wà, ma'e rehe

uze'eg ahyahy pà wà. Mo heha ipiràg wà. Mo uzekutuk e wà, uzekixi e wà. Amume'u putar newe nehe kury. ³⁰ Uka'u ma'e wiko nezewe a'e wà. Omono kàwiahya ma'ywa tykwer inuromo wà no. ³¹ Epyta zo ma'ywa tykwer nekanek pupe har rehe neme'e pà nehe. Heny katu a'e. Ipiràg a'e. Ikatu i'u mehe. ³² Iahykaw rehe nexi'u putar mozaiw ài nehe. ³³ Erexak putar ma'e hexak pixik 'ym pyrer nehe. Eremume'u putar iranaiw paw nehe. ³⁴ — Yryhu mytepe ru'u aiko ihe, ere putar nezeupe nehe. Nehuhuk wer putar nehe. Ereiko putar kanuhu uzeapawypawyw ma'e izita apyr har ài nehe. ³⁵ Na'e ereze'eg putar nezewe nehe. — Amo hepetek ru'u aipo. Amo henupànupà ru'u aipo. Nahema'enukwaw kwaw ihewe uzeapo ma'e kwer rehe. Màràzàwe tuwe napuner kwaw hepu'àmaw rehe. Amo kanek por hemukatu putar nehe, ere putar zepe nehe.

24

Ze'eg xirogatu 19 haw

¹ Nerewyrowyroahy zo teko ikatu 'ym ma'e wanehe nehe. — Eiko hemyrypar romo nehe, ere zo wanupe nehe. ² Xo puruzuka haw rehe ima'enukwaw wà. Waze'eg mehe, ipurukutuk wer amo wanehe wà.

Ze'eg xirogatu 20 haw

³ Ma'e kwaw katu haw pupe teko uzapo wàpuz wà. Ma'e kwaw paw nuzawy kwaw iwy pe har. ⁴ Ma'e kwaw katu har hàpuz me ipupyaikaw pyrer a'e tynehem ipuràg ma'e hekuzar katu ma'e pupe a'e.

Ze'eg xirogatu 21 haw

⁵ Ma'e kwaw katu har romo heko haw ikatu wera'u ikàg ma'e romo heko haw wi. Ma'e kwaw paw ikatu wera'u ikàgaw wi. ⁶ Zeàmàtyry'ymawhu pe oho 'ym mehe we

tuwihaw ima'enukwaw katu wemiapo rà m rehe a'e wà. Aze heta tetea'u pureruze'eg ma'e wà, nazawaiw kwaw wàmàtyry'y mar waneityk à wàm.

Ze'eg xirogatu 22 haw

⁷ Ma'e kwaw katu har ze'eg xirogatu ma'e nuzawy kwaw 'y typya'u ma'e a'e. Iranaiw ma'e nupuner kwaw ikwaw paw rehe wà. Aze teko uze'eze'eg tuwe ma'e rehe wà, iranaiw ma'e numume'u kwaw ma'e wà, ta'e nukwaw kwaw ma'e a'e wà xe.

Ze'eg xirogatu 23 haw

⁸ Aze amo umume'u ikatu 'ym ma'e iapo à wàm nehe, — laiw paw iapo haw, i'i putar teko izupe wà nehe. ⁹ Aze ma'e kwaw 'ymar umume'u wemiapo rà m wà nehe, xo ikatu 'ym ma'e rehe zo ipuruapo wer wà. Teko paw na'iakatuwawahy kwaw purehe uze'eg urywahyhy ma'e wanehe wà.

Ze'eg xirogatu 24 haw

¹⁰ Ikatu 'ym ma'e izeapo mehe ikà g 'ym ma'e a'e, azeharomoete ipyw a'e.

Ze'eg xirogatu 25 haw

¹¹ Aze màno haw weraha amo hereko nehe, ezeagaw a'e teko ipytywà pà nehe. ¹² — Nakwaw kwaw a'e ma'e izeapo haw ihe, erepuner neze haw rehe. Nezewe rehe we Tupàn ukwaw nepy'a a'e. Ukwaw neremimutar no. Teko wanemiapo kwer pitàitàigatu umekuzar putar a'e nehe.

Ze'eg xirogatu 26 haw

¹³ Hera'yr. E'u hàir nehe. Ta'e ikatu newe xe. Hàir hàtàgwer hete katu neapeku rehe. ¹⁴ Nezewegatete ma'e kwaw katu haw ikatu nereke pe no. Aze erepyhyk nehe, nereko haw ikatuahy putar nehe. A'e mehe nerepytu'u kwaw ikatu ma'e hàro re nehe.

Ze'eg xirogatu 27 haw

¹⁵ Ne awa iaiw ma'e. Epyta zo awa imunar 'ym ma'e hàpuz rehe neme'e re nehe. — Hemunar putar ima'e rehe nehe, ere zo nehe. ¹⁶ Awa imunar 'ym ma'e upuner u'ar tetea'u haw rehe. Upu'àm wi putar tuweharupi nehe. Iaiw paw umumaw ikatu 'ym ma'e wà.

Ze'eg xirogatu 28 haw

¹⁷ Aze neàmàtry'yymar u'ar iaiw paw pupe nehe, nerurywete zo nehe. ¹⁸ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ukwaw putar i'ar awer rehe nerurywete awer a'e nehe. Na'ikatu kwaw izupe nehe. A'e mehe upytu'u putar ru'u a'e neàmàtry'yymar rehe uzepyk ire nehe.

Ze'eg xirogatu 29 haw

¹⁹ Epytu'u zo Tupàn heruzar ire nehe, aze teko ikatu 'ym ma'e waneko haw ikatu nehe. Nerewyrowyroahy zo wanehe nehe. ²⁰ Ikatu 'ym ma'e waneko àwàm iaiw putar nehe. Nuzawy kwaw tatainy uwew romo ma'e wà.

Ze'eg xirogatu 30 haw

²¹ Hera'yr. Ekyze Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wi nehe. Eruzar neruwihaw ne wà nehe. Eiko zo Tupàn heruzar ire upytu'u ma'e kwer wainuromo nehe. ²² Ta'e na'arewahy upuner putar iaiw paw pupe u'ar haw rehe wà nehe xe. Tupàn a'e, neruwihaw a'e wà no, iaiw paw uhua'u ma'e imono haw rehe upuner a'e wà, a'e ikatu 'ym ma'e wanehe a'e wà.

Amo ma'e kwaw katu har waze'eg no

²³ Na'aw amo ma'e kwaw katu haw wama'emume'u awer xe kury. Tuwe teko paw uzuawygatu tuwihaw wanenataromo wà nehe. Tuwe numuhem kar kwaw umyrypar uzepykaw wi wà nehe. ²⁴ — Nereiko kwaw a'e ikatu 'ym ma'e iapo arer romo ne, aze i'i tuwihaw iapo arer pe nehe, teko paw omono putar ze'egaiw a'e tuwihaw

rehe wà nehe. Teko paw na'iakatuwawahy kwaw hehe wà nehe.

²⁵ Aze tuwihaw uzepyk ikatu 'ym ma'e iapo arer rehe nehe, teko uze'egatu putar a'e tuwihaw rehe wà nehe. Teko tetea'u ukwaw putar ikatu haw wà nehe.

²⁶ Aze amo wiko nemyryparete romo nehe, uwazar putar nepuranu haw newe wemu'em 'ym pà a'e nehe.

²⁷ Emuàgà'ym nema'etymaw nehe. — Apuner heànàm wanemi'u ràmm imono'ogaw rehe ihe kury, ere putar a'e re nehe. Xo a'e 'ar mehe zo ezapo neràpuz nehe. Xo a'e mehe zo emuixe kar neànàm ipupe ne wà nehe.

²⁸ Emume'u e zo nerapi har hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e nehe. Eze'eg zemueteahy e zo hehe nehe. ²⁹ — Erezapo ikatu 'ym ma'e kwez ihewe ne. A'e rupi azapo putar agwer ma'e newe ihe nehe kury, imekuzar pà ihe nehe kury, ere zo nerapihar pe nehe.

³⁰ Ata aha iranahy ma'e iko myteromo ihe, ima'ywa tyw rupi ihe. ³¹ Heta tetea'u xu a'e pe. Ka'a upyk ma'etymaw paw. Pàrirogaw ita iapo pyrer uzekazeka a'e no. Ita u'au'ar ywy rehe. ³² Ame'e hehe. Hema'enukwaw katu no. Ukwaw kar ko ma'e ihewe a'e. ³³ Ekeekera'i nehe. Emuzekumàn nezywa nehe no. Epytu'u wewer nehe no. ³⁴ Neker mehe we ma'e hereko 'ymaw ur putar newe nehe, imunar ma'e takihe hereko har ài nehe.

25

Amo Xàrumàw ze'eg xirogatu ma'e xe kury

¹ Na'aw amo ze'eg xirogatu ma'e Xàrumàw ima'emume'u awer xe kury. Amo awa wiko Zuta ywy rehe wanuwihawete Ezeki her ma'e hemiruze'eg romo a'e wà. Uma'ereko izupe wà. Wexaexak 'aw Xàrumàw ize'eg xirogatu ma'e pape rehe imuapyk pyrer a'e wà.

² Ximuwete Tupàn zane, ta'e umim ma'e zanewi a'e xe. Ximuawate tuwihaw zane wà, ta'e umume'u ma'e zaneve a'e wà xe.

³ Nerekwaw pixik kwaw tuwihawete ima'enukwaw paw. Nazapuner kwaw tuwihawete ima'enukwaw paw ikwaw paw rehe. Nuzawy kwaw ywak. Nuzawy kwaw ywy wy pe har. Muitea'u zanewi.

⁴ Emupyràn itaxig parat tykwer henuhem pà izuwi nehe, imukatu pà nehe. A'e mehe ma'e hagapaw iapo har upuner putar ipuràgeteahy ma'e iapo haw rehe nehe.

⁵ Emunyryk tuwihawete pureruze'eg ma'e ikatu 'ym ma'e wanuwi nehe. Ta'e katu haw umukàg tuwihawete a'e xe. Umukàg hemiruze'eg a'e wà no.

⁶ Tuwihaw wanenataromo nereko mehe eiko zo ikàg ma'e romo nehe.

⁷ Aze ru'u nemuapyk kar putar ikàg ma'e henaw rehe nehe. Aze ikàg ma'e romo erezexak kar wanupe nehe, aze nemuapyk kar ikàg 'ym ma'e henaw rehe wà nehe, erezemumikahy putar nehe.

⁸ Ezàn zo tuwihaw wanupe neremixak kwer imume'u pà nehe. — Uzawy a'e, aze amo i'i wanupe a'e re wà nehe, nerehe uze'eg pà wà nehe, ma'e erezapo putar nehe.

⁹ Ezepyro eho tuwihaw wanenataromo nehe, aze nerapi har umume'u nekatu 'ymaw wanupe nehe. Aze amo umume'u amo ma'e newe nehe, emume'u zo a'e ma'e tuwihaw wanupe nehe.

¹⁰ Aze eremume'u wanupe nehe, — Ma'e imim pyr imume'u har a'e, i'i putar teko newe wà nehe. Nerezepyro pixik kwaw a'e maranugar haw wi nehe.

¹¹ Ze'eg ikatu ma'e i'ar ikatu ma'e rehe har nuzawy kwaw ma'eragapaw or iapo pyrer itaxig rehe imomog pyrer a'e. Puràg eteahy a'e.

¹² Aze amo ipurukwaw wer ma'e rehe, ma'e kwaw par ize'eg ikatu wera'u kwàku'aw har or iapo pyrer wi izupe. Ikatu wera'u henyahy ma'e zaneretekwer rehe har or ikatuahy ma'e iapo pyrer wi izupe.

¹³ Arozràn ipo'o haw 'ar mehe 'y huwixàgahy ma'e ikatuahy i'u mehe. Nezewegatete ze'eg imono kar har hurywete a'e, aze ize'eg heraha har wiko hemu'em 'ym ma'e romo a'e.

¹⁴ Aze amo umume'u amo ma'e imono pyràm a'e, aze a'e re nomono kwaw, a'e awa nuzawy kwaw ywàkun ywytu rehe we har àmàn herur 'ymar.

¹⁵ Tuwihaw uzeruzar ma'e hàrogatu har rehe wà. Ma'e hàrogatu re upytu'u 'ymaw weityk wызàì zawaiw katu haw.

¹⁶ E'u zo hàir tetea'u. Ta'e erehuhuk putar nehe xe.

¹⁷ Eho zo neruwake har hàpuz me tuweharupi nehe. Wikwahy putar ru'u newe amo 'ar mehe nehe.

¹⁸ Amo wanehe hemu'em ma'e nuzawy kwaw takihep-uku a'e. Nuzawy kwaw ywyrà purunupà haw a'e. Nuzawy kwaw u'yw haimè katu ma'e.

¹⁹ 'Ar zawaiw katu mehe awa ipyw ma'e rehe nezeruzar haw nuzawy kwaw neràz iaiw ma'e pupe ma'e ixi'uxi'u haw. Nuzawy kwaw nepy ipàri ma'e rehe neata haw.

²⁰ Nuzawy kwaw 'ar huwixàg ma'e rehe nekamir henuhem pà nemuaku haw. Uzemumikahy ma'e pe neze-gar haw nuzawy kwaw ikixi awer xa pupe ikytykytykaw.

²¹ Aze neàmàtyry'ymar ima'uhez nehe, emono temi'u izupe nehe. Aze iziwez nehe, emono 'y izupe nehe.

²² Nezewe mehe eremugaz kar putar izemumikahy haw pe nehe, imaranugar haw pe nehe no. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umekuzar putar newe nehe.

²³ Ywytu kwarahy heixe haw awyze har wi ur ma'e a'e, werur àmàn a'e. Nezewegatete uze'eze'eg zemueteahy ma'e werur purehe akatuwawahy 'ymaw wà no.

²⁴ Katu pe muite zaneràpuz wi zanereko haw ikatu wera'u zaneràpuz pupe kuzà zaneàmàtyry'ymar ipyr zanereko haw wi a'e.

²⁵ Ze'eg ikatu ma'e zaneremiàro 'ym henu haw nuzawy kwaw 'y huwixàg ma'e zaneivez mehe i'u haw a'e.

²⁶ Aze amo ikatu 'ym ma'e uzapo kar ma'e newe nehe, aze erezapo nehe, ereiko putar ytyzuzàmaw to'om hereko har ài nehe. Ereiko putar ytyzuzàmaw 'y puruzuka ma'e hereko har ài nehe no.

²⁷ Aze ere'u hàir tetea'u nehe, na'ikatu kwaw newe nehe. Nezewegatete na'ikatu kwaw teko nerehe wamuze'egatu tetea'u kar haw no.

²⁸ Uzeruze'egaw ikwaw 'ymar nuzawy kwaw tawhu pàrirogaw iaiha ma'e hereko 'ymar. Wyzài zauxiapekwer weityk a'e tawhu wà.

26

Ma'e kwaw par 'ym

¹ Aipo àmàn ukыр aroz ipo'o haw 'ar rehe. Nan. Aipo àmàntàtà iku'i kwer ukыр kwarahy haku mehe. Nan. Nezewegatete eze'egatu e zo iranaiw ma'e rehe nehe.

² Ze'egaiw nu'ar kwaw ikatu 'ym ma'e iapo 'ymar wanehe. Nuzawy kwaw wiràmiri uwewe e ma'e.

³ Xiapo ipetekaw kawaru pe. Xiapo imupyту'u kar haw zumen pe. Xiapo ywyrà purunupà haw ma'e kwaw par 'ym ikupe rehe àràno.

⁴ Aze amo upuranu nerehe iranahy ma'e ài nehe, ewazar katu zo ize'eg izupe nehe. Aze erewazar nehe, ereiko putar iranahy ma'e romo izàwe nehe.

⁵ Ewazar iranahy haw iranahy ma'e pe iranahy haw imume'u pà nehe. Nezewe mehe, — Aiko ma'e kwaw katu har romo ihe, ni'i kwaw uzeupe nehe.

⁶ — Eraha ko heze'eg hemyrypar pe nehe, aze amo i'i iranaiw ma'e pe, zawaiw paw hekar har romo hekon a'e. Aze mo omonohok upy, ikatu mo.

⁷ Ze'eg xirogatu ma'e iranahy ma'e hemimume'u kwer nuzawy kwaw ipàri ma'e hetymà.

⁸ Iranahy ma'e rehe ize'egatu haw nuzawy kwaw ita imomor haw pupe iàpìxipixi haw.

⁹ Iranahy ma'e ze'eg xirogatu ma'e imume'u har nuzawy kwaw uka'u ma'e xu opo wi henuhemaw rehe uzeagaw ma'e.

¹⁰ — Hema'ereko wer newe ihe, i'i amo iranaiw ma'e hemetarer katu ma'e pe nehe. Aze umuma'ereko kar nehe, ikatu 'ym ma'e uzapo putar teko paw wanupe nehe no.

¹¹ Iranaiw ma'e mokoz haw iranaiw paw iapo har a'e, nuzawy kwaw zavar uhuhuk awer pe uzewyr ma'e a'e.

¹² — Ma'e kwaw katu har romo aiko ihe, aze i'i amo ma'e kwaw 'ymar, hemiapo iaiw. Iaiw wera'u iranaiw ma'e hemiapo wi.

Iranahy ma'e a'e

¹³ Iranahy ma'e upyta wàpuz me. Uze'eg nezewe. — Aze ahem nehe, zàwàruhu hepyhyk putar nehe, i'i uzeupe.

¹⁴ Iranahy ma'e uwak uker haw ipehegwer wi amo ipehegwer pe a'e. Nuzawy kwaw ukenaw imog awer rehe uwauwak ma'e. Uwauwak utyrytyryk pà. Nezewe rehe we nuhem kwaw uwenaw wi.

¹⁵ — Heremi'u ràm ipuhuz katu. Eupir hezuru pupe imono pà ihewe nehe, i'i amo iranahy ma'e wà.

¹⁶ — Aze heta 7 awa ma'e imume'u katu har wà, akwaw wera'u ma'e wanuwi paw rupi ihe, i'i iranahy ma'e.

Amo ze'eg xirogatu ma'e

¹⁷ Amo teko uzemono amo wàmàtryy'ymaw inuromo wà. Amo teko upyhyk wызàì zawar uzeake ukwaw ma'e inami rehe wà. A'e teko uzuawygatu wà.

¹⁸⁻¹⁹ Amo hemu'em amo pe wà. — Xo zemaraz taw zo, i'i wanupe a'e re. Agwer teko nuzawy kwaw he'o ma'e takihepuku puruzuka haw rehe uzemaraz ma'e a'e wà.

²⁰ Aze naheta kwaw zepe'aw, tata uwew. Aze naheta kwaw ze'eg zemueteahy haw, upaw zeàmàtryy'ymaw.

²¹ Aze eremono tâtàpyz, tâtàpyz ukaz ma'e rehe nehe, aze eremono zepe'aw tata rehe nehe, ukaz wi putar nehe. Nezewegatete uzeàmàtryy'ym ma'e umuzeàmàtryy'ym kar putar teko a'e wà nehe no.

²² Ze'eg zemueteahy haw hete katu hàìr àì. Ikatuahy i'u mehe.

²³ Ximono imueny katu kar haw y'a rehe imupuràg pà zane. Nezewegatete temu'emaw umupuràg py'a iaiw ma'e no.

²⁴ Aze hemu'em ma'e na'iakatuwawahy kwaw amo rehe, umim wakatuwawahy 'ymaw a'e. Uze'egatu izupe.

²⁵ Uze'egatu a'e. Ezeruzar zo ize'eg rehe nehe. Ta'e ipy'a tynehem iakatuwawahy 'ymaw pupe a'e xe.

²⁶ Uzeagaw putar ukatu 'ymaw imimaw rehe nehe. Nezewe rehe we teko paw wexak putar iahtkaw rehe wà nehe.

²⁷ Aze amo uzapo ywykwar amo wanupe nehe, iahtkaw rehe a'e ae u'ar putar ipupe nehe. Aze amo weruwak itahu nehe, uezuka kar putar iwy pe nehe.

²⁸ Purehe iakatuwawahy 'ym ma'e ukutuk teko wemu'emaw pupe wà. Purehe ze'egatu e haw umur iaiw paw purupe.

27

¹ — Ikatuahy ma'e uzeapo putar ihewe nehe, ere zo nezeupe nehe. Ta'e ni pyhewe newe uzeapo ma'e rà m nerekwaw kwaw ne xe.

² Ni amo nuze'egatu kwaw uzehe wà. Aze nekatu, tuwe amogwer umume'u nekatu haw wà nehe.

³ Ita ipuhuz katu. Ywyxig ipuhuz katu no. Iranaiw ma'e wikwahy na'arewahy wà. Upuraraw kar ma'erahy purupe wà. A'e ma'erahy ipuhuz katu wera'u ita wi a'e, ywy wi a'e.

⁴ Purehe akatuwawahy 'ymaw upuraraw kar ma'erahy purupe a'e. Upurumumaw no. Purehe tewyrowyroahy haw iaiw wera'u a'e.

⁵ Amo hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imume'u katu haw ikatu wera'u puruamutar katu haw hemu'em ma'e wi a'e.

⁶ Aze zanemyrypar zane kutuk a'e nehe, nezewe rehe we zapuner hehe zanezeruzar haw rehe nehe. Aze zaneàmàtyry'ymar zaneàzuwàn nehe, tuwe zazemupy'a hehe nehe.

⁷ Hewykàtà ma'e nu'u kwaw ni hàir a'e. Ima'uhez ma'e pe, te temi'u iro ma'e hete katu.

⁸ Teko weko haw wi muitea'u har nuzawy kwaw wiràmiri waity wi muitea'u har a'e.

⁹ Kàpuhàg hyàkwegatu ma'e zanemurywete kar. Nezewegatete zanezemyryparypar haw umur zanereko wer haw zane we no.

¹⁰ Epyro zo nemyrypar wi nehe, ni neru imyrypar wi nehe no. Aze ereiko zawaiw paw inuromo, — Hepytywà pe nehe, ere zo nerywyr pe nehe. Neruwake wiko ma'e ikatu wera'u newe nerywyr muitea'u har wi a'e.

¹¹ Eiko ma'e kwaw katu har romo nehe, hera'yr. Nezewe mehe herurywete putar nehe. Aze amo umume'u hekatu 'ymaw nehe, akwaw putar ize'eg iwazar haw izupe nehe.

¹² Awa ma'e kwaw par wexak ikatu 'ym ma'e uzeapo ma'e ràm a'e. A'e rupi uzeàmim oho. Ma'e kwaw par 'ym oho ikatu 'ym ma'e huwàxi pà.

¹³ Aze amo uzemono wemigwaw 'ym pe inewer haw imekuzar àwàm imume'uahy har romo nehe, tuwe omono ukamir imekuzar àwàm hexak kar haw romo nehe.

¹⁴ Aze amo umume'e kar umyrypar izi'itahy nehe, aze — Zane ku'em, i'iahy izupe, ize'eg nuzawy kwaw ze'egaiw paw.

¹⁵ Hemireko uzeàmàtyry'ym ma'e nuzawy kwaw 'ar uzemumikahy ma'e a'e. Nuzawy kwaw àmàn ukyr ire upytu'u 'ym ma'e a'e.

¹⁶ Ma'e erepuner iapo haw rehe ize'eg ire imupytu'u kar pà. Aipo erepuner ywytu imupytu'u kar haw rehe. Aipo erepuner uri kawer ipyhykaw rehe nepo pupe.

¹⁷ Takihe uzemuaima katu amo ita per rehe a'e. Nezewegatete teko uzemu'e ma'e rehe a'e wà, amo teko wanehe we a'e wà.

¹⁸ Ezekaiw katu nema'e pi 'yw her ma'e rehe nehe. Nezewe mehe heta putar pi 'a kwer neremi'u ràm romo nehe. Erereko katu nezar nehe. A'e mehe umur putar hekuzar newe nehe.

¹⁹ Xixak zaneruwa 'y rehe zaneme'e mehe zane. Nezewegatete teko wapy'a wexak kar waneko haw no.

²⁰ Teko wanemimutar nuzawy kwaw umàno ma'e kwer wapyta haw. Tuweharupi heta we pyta àwàm amo pe nehe. Uhyk wanupe upaw rupi.

²¹ Ximukatu or tata pupe. Ximukatu parat nezewe no. Nezewegatete xixak amo teko her ikatu haw no.

²² Aze mo erepetek iranaiw ma'e, aze mo umàno etea'i, nezewe rehe we mo iranaiw mo izypy mehe arer ài.

²³ Ezekaiw katu nereimaw àràpuhàràn wanehe nehe. Ezekaiw katu nereimaw tapi'ak wanehe nehe no.

²⁴ Ta'e neremetarer upaw putar amo 'ar mehe nehe. Neruwihawete umàno putar amo 'ar mehe nehe no xe.

²⁵ Izypy mehe eremonohok putar ka'api'i iaiha ma'e nehe. A'e re emonohok putar ka'api'i ywytyr rehe har nehe no. A'e mehe we ereàro putar ka'api'i iaiha ma'e hezuz wi haw nehe no.

²⁶ A'e mehe emono'og nereimaw àràpuhàràn hawer inemo romo iapo pà y'ym pupe nehe. Epyahaw pàn nekamir romo neropoz romo iapo pà nehe no. Eme'eg amo àràpuhàrànete a'ya'yr amo pe wà nehe. Hekuzarer rehe eme'eg kar amo ywy nehe.

²⁷ Àràpuhàràn kuzà umur putar ukamykwer tetea'u newe wà nehe, neànàm wanupe nehe no, newe uma'ereko ma'e wanupe nehe no.

28

¹ Ikatu 'ym ma'e uzàn oho wà. Aze ni amo noho kwaw wanaikweromo wà nehe, nezewe rehe we uzàn oho wà. Awa imunar 'ym ma'e ikàg ma'e wi ukyze 'ym pà zàwàruhu ài a'e.

² Aze teko amo ywy rehe har wanuwihaw wiko ma'e kwaw par romo, aze utyryk iranaiw paw wi wà, ikàg a'e teko wà. Aze ikatu 'ym ma'e uzapo, tuweharupi umuigo kar amo uwihaw romo wà.

³ Àmàn iaiw ma'e umumaw ma'e paw a'e, umumaw ma'e ipo'o pyràm paw a'e no. Hemetarer 'ym ma'e amogwer hemetarer 'ym ma'e wama'e rehe imunar ma'e nuzawy kwaw agwer àmàn a'e.

⁴ Tupàn ze'eg rehe uzekaiw 'ym ma'e wiko ikatu 'ym ma'e wamyrypar romo wà. Heruzar har wiko a'e teko wàmàtyry'ymar romo wà.

⁵ Ikatu 'ym ma'e nukwaw kwaw katu haw wà. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hemimutar ikwaw paw rehe uzeagaw ma'e ukwaw katu ikatu haw wà.

⁶ Hemetarer 'ym ma'e romo imunar 'ym ma'e romo teko haw ikatu wera'u hemetarer katu ma'e romo imunar ma'e romo teko haw wi.

⁷ Kwàkwàmo Tupàn ze'eg heruzar har wiko ma'e kwaw par romo a'e. Kwàkwàmo ikatu 'ym ma'e wanupi wata ma'e wiko maranugar haw u pe a'e.

⁸ Aze amo omono temetarer amo wanupe a'e, aze wenz imemyr uhua'u ma'e wanupe a'e, aze imunar teko wanemetarer rehe a'e, iahtkaw rehe wezar wemetarer hemetarer 'ym ma'e wanupe ikatu ma'e wanupe a'e.

⁹ Aze amo teko nuweruzar kwaw Tupàn ze'eg wà, aze a'e re uze'eg izupe wà, a'e teko iro Tupàn pe wà.

¹⁰ Aze amo hemu'em amo imunar 'ym ma'e pe nehe, aze a'e re uzapo kar ikatu 'ym ma'e izupe nehe, a'e ae u'ar putar wemiapo kwer ywykwar pupe nehe. Tupàn uzapo putar ikatu ma'e ikatu ma'e wanupe nehe.

¹¹ — Aiko ma'e kwaw katu har romo ihe, i'i hemetarer katu ma'e uzeupe tuweharupi wà. Hemetarer 'ym ma'e a'e, ma'e kwaw par a'e, ukwaw katu a'e hemetarer katu ma'e a'e wà.

¹² Aze teko ikatu ma'e wiko tuwihaw romo amo 'ar mehe, amogwer teko uzapo mynykawhu wà. Aze ikatu 'ym ma'e wiko tuwihaw romo, teko uzeàmim oho wà, ta'e ukyze izuwi wà xe.

¹³ Wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e imimaw rehe uzeagaw ma'e nuiko katu kwaw a'e nehe. Aze amo umume'u wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wà, aze utyryk izuwi wà, Tupàn upuhareko a'e wà.

¹⁴ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wi ukyze ma'e hurywete a'e. Ize'eg heruzar ire upytu'u ma'e u'ar putar iaiw paw pupe nehe.

¹⁵ Tuwihaw ikatu 'ym ma'e a'e, teko hemetarer 'ym ma'e wanereko har a'e, nuzawy kwaw zàwàruhu wikwahy

ma'e a'e. Nuzawy kwaw zàwàruhu uruxu her ma'e ipuruzukaiw ma'e a'e.

¹⁶ Tuwihaw ma'e kwaw 'ymar wiko putar wemiruze'eg wanupe ma'erahy ipuraraw kar har romo nehe. Munar haw rehe iakatuwawahy 'ym ma'e umumaw putar kwarahy tetea'u tuwihaw romo wiko pà nehe.

¹⁷ Puruzuka ma'e uhàwykàz uzetym àwàm iapo pà na'arewahy a'e. Ezeagaw zo imupyty'u kar haw rehe nehe.

¹⁸ Tupàn uzekaiw imunar 'ym ma'e wanehe. Imunar ma'e u'ar putar na'arewahy nehe.

¹⁹ Uiwiy rehe ma'eà'yz itymar pe heta tetea'u putar temi'u nehe. Aze amo umumaw u'ar ikatu 'ym ma'e iapo pà nehe, wiko putar hemetarer 'ym ma'e romo tuweharupi nehe.

²⁰ Imunar 'ym ma'e heko haw tynehem turywete haw pupe a'e. Aze amo heko wer hemetarer katu ma'e romo na'arewahy nehe, amo uzepyk putar hehe nehe.

²¹ Na'ikatu kwaw tuwihaw wanenataromo neremu'emaw nemyrypar ipyro pà. Amo tuwihaw upytywà ikatu 'ym ma'e temetarer pixika'i ma'e rehe wà.

²² Temetarer iputarahy har heko wer hemetarer katu ma'e romo na'arewahy a'e. Hemetarer 'ymaw uhem iko izupe. Nuexak kwaw ihemaw.

²³ Aze amo teko uzapo ikatu 'ym ma'e, emume'u hemiapo kwer izupe nehe. Eze'egatu e hemiapo kwer rehe nehe. Hemiapo kwer imume'u awer ikatu wera'u putar izupe hehe neze'egatu awer wi nehe.

²⁴ — Aze hemunar heru ma'e rehe nehe, hehy ma'e rehe nehe, naiko kwaw ikatu 'ym ma'e iapo har romo ihe, amo i'i putar nehe. A'e teko iaiw wera'u wyzài imunar ma'e wi a'e.

²⁵ Ma'e tetea'u iputarahy har umuzeapo kar ikatu 'ymaw tuweharupi a'e wà. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e rehe uzeruzar ma'e wiko katu putar wà nehe.

²⁶ Uzehe uzeruzar ma'e wiko iranaiw ma'e romo. Ma'e kwaw katu har wapurumu'e haw rupi wata ma'e uzepyro putar nehe.

²⁷ Hemetarer 'ym ma'e wanupe ma'e imono har na'ima'uhez kwaw nehe. Aze amo teko nuexak kwaw hemetarer 'ym ma'e wà nehe, Tupàn omono putar tuwe uze'egaiw a'e teko rehe nehe.

²⁸ Ikatu 'ym ma'e tuwihaw romo uzeapo mehe, teko uzeàmim oho wà, ta'e ukyze wà xe. Tuwihaw romo wiko re upytu'u mehe imunar 'ym ma'e waneta haw uhua'u wera'u kury.

29

¹ Aze eremume'u amo hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e iapo har pe tuweharupi nehe, aze nezewe rehe we nuzemukatu kwaw nehe, a'e teko u'ar putar iaiw paw pupe na'arewahy nehe. Nupuner kwaw uzepyro haw rehe nehe.

² Aze imunar 'ym ma'e wiko tuwihaw romo wà, teko hurywete a'e wà. Aze ikatu 'ym ma'e wiko tuwihaw romo wà, teko uze'egahy wanehe wà.

³ Ta'yr ma'e kwaw katu haw iamutar har umurywete kar u a'e wà. Kuzàwyzài wapuhe oho ma'e weityk wemetarer paw rupi a'e wà.

⁴ Aze tuwihaw upureruze'egatu a'e wà, a'e ywy rehe har wiko katu wà, ikatu 'ymaw wi uzepyro pà wà. Aze tuwihaw o'ok temetarer tetea'u teko wanuwi a'e, ywy rehe har u'ar iaiw paw pupe wà.

⁵ Aze amo uze'egatu e umyrypar wanehe, uzapo miar pyhykaw zàwenugar uzepyhyk kar àwàm a'e.

⁶ Ikatu 'ym ma'e wanemiapo kwer nuzawy kwaw miar pyhykaw zàwenugar. Upyhyk wapo arer a'e wà. Imunar 'ym ma'e nuzepyhyk kar kwaw wà. Hurywete wà.

⁷ Teko ikatu ma'e uzekaiw hemetarer 'ym ma'e wanehe wà. Ikatu 'ym ma'e nuzekaiw kwaw wanehe wà.

⁸ Ma'e nànnàn uze'eg urywahyahy ma'e umuaiw tawhu pe har paw waneko haw wà. Ma'e kwaw katu har umukatu waneko haw tuweharupi wà.

⁹ Aze ma'e kwaw par uze'eg iranaiw ma'e pe, iranaiw ma'e upuka e a'e. Uze'eg zemueteahy no. Werur iaiw paw.

¹⁰ Puruzuka ma'e na'iakatuwawahy kwaw teko ikatu ma'e wanehe wà. Ikatu ma'e uzekaiw ikatu ma'e wanehe wà.

¹¹ Iranaiw ma'e wexak kar wekwahy haw paw purupe a'e. Ma'e kwaw par nuze'eg kwaw. Weruze'eg wekwahy haw. Wiko izar romo.

¹² Aze tuwihaw uzekaiw temu'emaw rehe, ipytywà har paw uzeapo ikatu 'ym ma'e romo wà.

¹³ Heta hemetarer 'ym ma'e a'e. Heta ima'e rehe imunar ma'e a'e no. Uzuawygatu 'aw ma'e rehe a'e wà. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e omono waneha wanupe a'e. Mokok upuner ma'e hexakaw rehe wà. Xo a'e rupi zo uzuawyawygatu wà.

¹⁴ Tuwihaw hemetarer 'ym ma'e wanehe uzekaiw ma'e umumaw kwarahy tetea'u tuwihaw romo wiko pà wà.

¹⁵ Aze kwarer uzawy, ikatu imukatu àwàm. Ikatu hehe zepykaw. Aze xo wemimutar zo uzapo, ihy imaranugar izuwi.

¹⁶ Ikatu 'ym ma'e tuwihaw romo waneko mehe heta wera'u ma'e rehe imunar haw. Heta wera'u puruzuka haw no. Teko imunar 'ym ma'e numàno kwaw na'arewahy wà. Wexak putar tuwihaw ikatu 'ym ma'e waneityk àwàm wà nehe.

ZE'EG XIROGATU 29:1775ZE'EG XIROGATU 29:26

¹⁷ Emukatu nera'yr wanemiawy kwer nehe. Nezewe mehe amo 'ar mehe nehe, nemurywete kar putar teko wanenataromo wà nehe. Nuerur kwaw maranugar haw newe wà nehe.

¹⁸ Aze Tupàn nueruze'eg kwaw teko amo ywy rehe har wà nehe, na'ikatu kwaw a'e teko waneko haw nehe. Tupàn ze'eg heruzar har hurywete wà.

¹⁹ Eruze'eg zo uma'ereko e ma'e xo neze'eg pupe zutyka'i ne wà nehe. Ukwaw putar neze'eg a'e nehe. Nezewe rehe we nanereruzar kwaw nehe.

²⁰ Iranaiw ma'e heko haw ikatu wera'u uma'enukwaw 'ym mehe uze'eg ma'e heko haw wi a'e.

²¹ Aze erereko newe uma'ereko e ma'e nera'yr ài nehe, amo 'ar mehe heko wer putar nema'e paw izar romo a'e nehe.

²² Na'arewahy wikwahy ma'e umuzeapo kar iaiw paw tuweharupi a'e. Umuzeàmàtyry'ym kar teko tuweharupi wà no.

²³ Wiko wera'u ma'e wiko putar ikàg 'ym ma'e romo nehe. Teko umuawate putar wiko wera'u 'ym ma'e wà nehe.

²⁴ Imunar ma'e hehe we har wiko uwàmàtyry'ymar romo iaiw wera'u ma'e romo a'e. Aze umume'u ze'eg azeharomoete har tuwihaw wanenataromo nehe, uzepyk putar hehe wà nehe. Aze numume'u kwaw nehe, Tupàn omono putar uze'egaiw hehe nehe.

²⁵ Na'ikatu kwaw amo wanuwi nekyze haw. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e rehe nezeruzar haw nepyro putar nehe.

²⁶ Teko paw ipurumurywete kar wer tuwihaw wanehe wà. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e omono putar wanemiapo kwer hekuzar teko nà nà nehe.

²⁷ Awa ikatu ma'e omono kar ikatu 'ym ma'e uzewi wà. Iaiw ma'e omono kar imunar 'ym ma'e romo wiko ma'e uzewi wà.

30

Agur ize'eg ikatu ma'e

¹ Na'aw Agur Zak ta'yr ize'eg ikatu ma'e xe kury.

Tupàn nuiko kwaw herehe we a'e.

Tupàn nuiko kwaw herehe we a'e.

Ni amo nahepytywà kwaw a'e wà.

² Naiko kwaw teko ài.

Aiko miar ài.

Nakwaw kwaw ma'e teko wazàwe ihe.

³ Nazemu'e pixik kwaw ma'e kwaw katu haw romo hereko àwàm rehe ihe.

Nakwaw kwaw Tupàn ikatuahy ma'e ihe.

⁴ Mo ukwaw ywak rehe har paw rupi.

Mo upyhyk ywytu opo pupe.

Mo uwàuwàn 'y pàn pupe.

Mo omono ita ywyzaw multe wera'u har rehe.

Aipo erekwaw a'e awa. Aipo erekwaw ta'yr.

⁵ Tupàn hemimume'u kwer paw azeharomoete har romo a'e. Aze teko uzepyro kar izupe wà, wiko wami-maw romo a'e. ⁶ Aze Tupàn ni'i kwaw amo ma'e nehe, — Tupàn umume'u a'e ma'e a'e, ere zo nehe. Aze ere nehe, Tupàn uzepyk putar nerehe nehe. Wexak kar putar hemu'em ma'e romo nereko haw purupe a'e nehe no.

Tupàn pe ze'egaw

⁷ Aenoz ko ma'e newe kury, o Tupàn. Emur moko ma'e ihewe hemàno 'ym mehe we nehe. ⁸ Ezapo kar zo heremu'emaw ihewe nehe. Hemuigo kar zo hemetarer

katu ma'e romo nehe. Hemuigo kar zo hemetarer 'ym ma'e romo nehe no. Emur xo heremi'u ràm hemuigo kar àràm zo ihewe nehe. ⁹ Ta'e aze heta weru'u ma'e ihewe nehe, — Naputar kwaw Tupàn ihe, a'e putar ru'u newe nehe. Aze hemetarer 'ym ma'e romo aiko nehe, hemunar putar ru'u ma'e rehe nehe. Nezewe mehe arur putar maranugar haw Tupàn hezar her rehe nehe.

Amo ze'eg xirogatu ma'e

¹⁰ Eze'eg zemueteahy pixik zo uma'ereko ma'e rehe izar pe nehe. Omono putar ru'u ze'egaiw nerehe wà nehe. Ereputaraw putar ru'u iaiw paw nehe no.

¹¹ Heta u rehe ze'egaiw imono har wà. — Hehy numur kwaw ma'e ihewe a'e, i'i e amo wà no.

¹² — Aiko ikatu 'ymaw hereko 'ymar romo ihe, i'i amo uzeupe wà. Izipiw a'e rihi, ta'e nuzepuez kwaw a'e rihi xe.

¹³ Heta wiko weru'u ma'e wà. — Iaiw ma'e wà, i'i amo wanupe wà.

¹⁴ Amo teko imunar hemetarer 'ym ma'e wama'e rehe wà, ma'e hereko 'ymar wama'e rehe wà no. Nupurupuhareko kwaw wà.

¹⁵ Heta mokoz ta'yr tuwy kwer ipyter har wanupe wà. — Emur ihewe, emur ihewe, i'i waner wà. Heta 4 ma'e tetea'u iputar ire upytu'u 'ym ma'e wà:

¹⁶ Umàno ma'e kwer wapyta haw.

Kuzà imemyr 'ym ma'e.

Ywy uxinig ma'e kwer 'y tuweharupi iputar har.

Tata tàpuz hapy har.

¹⁷ Aze amo uze'eg urywahy u rehe, aze uze'eg zemueteahy uhy rehe, itua'uhez mehe ihya'uhez mehe apitaw u'u putar wano'o kwer a'e wà nehe. Zàpuun u'u putar waneha kwer wà nehe.

¹⁸ Heta 4 ma'e ikwaw pyr 'ym wà. Napuner kwaw wakwaw paw rehe ihe. Amume'u putar newe xe nehe kury:

¹⁹ Wiràhu ywak rehe uwewe ma'e.

Moz ita rehe uzemutyk ma'e.

Kanuhu yryhu rehe oho àwàm hexakar.

Awa kuzà rehe we uzeamutamutar katu haw.

²⁰ Kuzà umen 'ym puhe oho ma'e wiko nezewe a'e: Uker umen 'ym puhe. A'e re uzahak. A'e re — Nazapo kwaw ikatu 'ym ma'e ihe, i'i uzeupe.

²¹ Teko ywy rehe har na'iakatuwawahy kwaw 4 ma'e rehe wà. Amume'u putar xe newe nehe kury:

²² Amo pe uma'ereko ma'e tuwihawete romo uzeapo ma'e. Iranaiw ma'e wyzài wemi'u ràm tetea'u hereko har.

²³ Kuzà na'arewahy wikwahy ma'e umen ràm hexak arer. Uma'ereko e ma'e kuzà uzar hekuzaromo wiko ma'e kwer.

²⁴ Heta 4 ma'ea'yr pixika'i ma'e wà. Nezewe rehe we ukwaw katu ma'e a'e wà.

²⁵ Tahyw wà. Na'ikàg kwaw wà. Nezewe rehe we omono'og wemi'u ràm àmàkymehe wà.

²⁶ Tapixi ka'a pe har wà. Na'ikàg kwaw a'e wà no. Nezewe rehe we omono'ono'og ita wàpuz romo iapo pà wà.

²⁷ Tukur wà. Naheta kwaw wanuwihawete wanupe. Nezewe rehe we uzemono'ono'og pitài ma'e romo amo me oho mehe wà.

²⁸ Tezu wà. Wyzài teko upuner wapyhykaw rehe wà. Nezewe rehe we uzexak kar te tuwihawete wanàpuz me wà.

²⁹ Heta 4 wikuwe ma'e wà. Wata mehe teko ipytuhegatu wanexak mehe wà.

³⁰ Zàwàruhu wà. Ikàg wera'u amo miar wanuwi a'e wà. Nukyze kwaw ma'e wi wà.

³¹ Àràpuhàràn wà.

Zapukaz awa wà. Wata upuxi'a hupir pà a'e wà.

Tuwihawete wemaihu wanenataromo upu'àm ma'e.

³² Aze iranaiw ma'e romo ereiko, ereiko wera'u ru'u amo wanuwi. Eremume'u ru'u ikatu 'ym ma'e

neremiapo rà m no. Aze ereiko nezewe, epytu'u nehe. Nema'enukwaw katu nehe.

³³ Aze eremokotokotok ma'e kamy kwer nehe, eremuhem kar ikawer izuwi nehe. Aze amo ukwar nexi rehe nehe, umuhem kar putar neruwykwer nehe. Aze eremuikwahy kar amo nehe, neàmàtyry'ym putar a'e nehe.

31

Ze'egaw tuwihawete wanupe har

¹ Na'aw tuwihawete Eremuwew ihy ize'eg ikatu ma'e xe kury.

² Ereiko hememyr heremiamutar romo ne. Uruwenoz Tupàn pe. Nemur ihewe a'e. Ma'e a'e putar nehe.

³ Emumaw zo nekàgaw paw kuzà wapuhe nehe. Emumaw zo neremetarer paw kuzà wanehe we nehe. Te amo tuwihawete uzemumaw nezewe a'e wà. ⁴ Ezeapyaka katu ko ze'eg rehe, Eremuwew. Na'ikatu kwaw ma'ywa tykwer i'u haw tuwihawete wanupe. Na'ikatu kwaw kàwiahhy i'u haw wanupe. ⁵ I'u mehe na'ima'enukwaw kwaw tàmuz waze'eg rehe wà. Heharaz hemetarer 'ym ma'e wanehe uzekaiw paw wi wà. ⁶ Ximono kàwiahhy umàno etea'i ma'e rà m wanupe nehe, ma'erahy ipuraraw par wanupe nehe. ⁷ Tuwe u'u wà nehe. Nezewe mehe heharaz putar hemetarer 'ym ma'e romo weko haw wi wà nehe, uzemumikahy ma'e romo weko haw wi wà nehe no.

⁸ Eze'eg ikà g 'ym ma'e wanehe nezekaiw pà nehe. Ezekaiw ipytywà pyr 'ym wanehe nehe no. ⁹ Eze'eg wanekuzaromo nehe, wanehe nezekaiw pà nehe. Nezewe mehe eiko tuwihaw ikatu ma'e romo nehe. Ezekaiw hemetarer 'ym ma'e wanehe nehe. Ezekaiw ma'e hereko 'ymar ima'uhez ma'e wanehe nehe.

Temireko ikatu ma'e

¹⁰ Zawaiw katu tuwe temireko ikatu ma'e hexakaw. Ikatu wera'u ita hekuzar katu ma'e wi.

¹¹ Imen uzeruzar hehe a'e. Nezewe mehe nuiko pixik kwaw hemetarer 'ym ma'e romo nehe.

¹² U'ar nànnàn xo ikatu ma'e zo uzapo iko. Nuzapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e.

¹³ Uma'ereko iko tuweharupi. Upuwàn àràpuhàràn hawer kamir romo iapo pà. Upuwàn amanezuràn irin her ma'e wopoz romo iapo pà no.

¹⁴ Werur temi'u muite wi wàpuz me. Nuzawy kwaw kanuhu ma'e tetea'u herur har.

¹⁵ Upu'àm ume'e pà izi'itahy wànàm wanemi'u ràm iapo pà, ma'e iapo kar pà uma'ereko ma'e wanupe.

¹⁶ Omono'og wemetarer. Na'e ume'eg kar ywy pehegwer oho. Uzutym ma'ywa uwà her ma'e i'yw a'e pe.

¹⁷ Uma'ereko katu tuwe. Ikàg. Nupytu'u kwaw uma'ereko re.

¹⁸ Ukwaw wemiapo ikatu haw upaw rupi. Xo pyhaw zo upytu'u uma'ereko re.

¹⁹ Upuwàpuwàn àràpuhàràn hawer inemo romo. Upyahaw wopoz romo iapo pà.

²⁰ Upytywà hemetarer 'ym ma'e wà, ima'uhez ma'e wà no.

²¹ Huwixàgahy mehe nuzemumikahy kwaw. Ta'e heta kamir iànàm ma'e wànàm wanupe 'y.

²² Uzapo zewànwaw. Umunehew wopoz irin iapo pyrer no. Umunehew uma'e amo pàn hekuzar katu ma'e iapo pyrer no.

²³ Teko paw uze'egatu imen rehe wà. Imen wiko ikàg ma'e a'e pe har wainuromo a'e.

²⁴ Uzapo kamir. Uzapo ku'apixi haw no. Ume'eg a'e ma'e ma'e me'eg kar har wanupe.

²⁵ Ikàg a'e. Teko uze'egatu hehe wà. Nukyze kwaw uzeapo ma'e ràm rehe.

²⁶ Uze'eg ma'e kwaw katu har ài. Nuze'egahy kwaw purupe. Uze'egatu wanupe.

²⁷ Na'iranahy pixik kwaw. Uzekaiw wànàm wanehe tuweharupi.

²⁸ Imemyr umuawate wà. Uze'egatu hehe wà. Imen uze'egatu hehe no. ²⁹ — Kuzà tetea'u wiko umen wane-mireko ikatu ma'e romo wà. Nekatu wera'u wanuwi upaw rupi ne, i'i imen izupe.

³⁰ Kuzà puràg eteahy haw nuzawy kwaw purupe hemu'em ma'e. Puràg eteahy haw upaw amo 'ar mehe. Teko uze'egatu putar kuzà Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wi ukyze ma'e rehe wà nehe. ³¹ Emono ikatuahy ma'e hemiapo kwer paw hekuzaromo nehe. Tuwe teko paw uze'egatu hehe wà nehe. Upaw.

Tupàn ze'eg

Bible without Deuterocanon in Guajajara (BR:gub:Guajajara)

copyright © 2007 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Guajajara

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Guajajara [gub], Brazil

Copyright Information

© 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 9788531109713

The Bible without Deuterocanon

in Guajajara

© 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2020-03-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 29 Jan 2022 from source files dated 30 Nov 2021

0aad8539-54cc-5543-91cd-25f61502645a